

Normaalia (nuorison) puhekieltä.

Käsityksiä puhekielen piirteiden pääkaupunkiseutulaisuudesta

Pro gradu -tutkielma
Janina Schiray
Helsingin yliopisto
Suomalais-ugrilainen osasto
Maaliskuu 2020

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty		
Suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto		
Tekijä – Författare – Author		
Janina Schiray		
Työn nimi – Arbetets titel – Title		
Normaalia (nuorison) puhekieltä – käsityksiä puhekielen piirteiden pääkaupunkiseutulaisuudesta		
Oppiaine – Läroämne – Subject		
Suomen kieli		
Työn laji – Arbetets art – Level	Aika – Datum – Month and year	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages
Pro gradu -tutkielma	Maaliskuu 2020	54 sivua + liite
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Tutkielma käsittelee pääkaupunkiseudun puhekieleen liitettäviä havaintoja ja käsityksiä kansanlingvistiksestä näkökulmasta. Tutkielmassa tarkastellaan tiedekeskus Heureka haastateltujen vierailijoiden käsityksiä pääkaupunkiseutulaisista kielenpiirteistä. Tutkielman tavoitteena on selvittää aineiston pohjalta, minkälaisia piirteitä vastaajat mieltävät pääkaupunkiseutulaisiksi ja miten tulokset vastaavat aiemman tutkimuksen antamaa kuvaa. Tavoitteena on myös selvittää, miten tiettyjen puhekielisten piirteiden puuttuminen pääkaupunkiseudun puhetta esittävistä tekstistä vaikuttaa tunnistettavuuteen. Vaikeuttaako yleisimmin pääkaupunkiseutulaispiirteinä pidettyjen elementtien puuttuminen tai muuttaminen joksikin neutraalimmaksi piirteeksi muiden pääkaupunkiseutulaisten puhekielen piirteiden tunnistamista? Tutkielmassa kiinnitetään huomiota myös vastaajan asuinpaikkakunnan ja kielellisen taustan vaikutukseen sekä vastaajan ikään ja sukupuoleen.</p> <p>Tutkielman aineisto on kerätty vuonna 2009 kyselylomakkeella, johon vastasi satunnainen joukko tiedekeskuksen kävijöitä sekä pääkaupunkiseudulta että muualta Suomesta. Kyselylomakkeesta oli tehty kaksi eri versiota: toisessa autenttinen keskustelukatkelma ja toisessa kyseisestä katkelmasta versio, josta oli poistettu tai muokattu tiettyjä sanoja tai piirteitä. Vastaajien tehtävänä oli korostussia käyttämällä merkitä keskustelukatkelmasta pääkaupunkiseutulaisiksi mieltämiään kielenpiirteitä.</p> <p>Tutkielman lähtöoletuksena on, että aineiston analyysiin perustuvat tulokset tukevat aiempaa tutkimusta pääkaupunkiseutulaisiksi mielletävistä kielenpiirteistä, mutta uudenlaisen metodin käyttö voi nostaa tarkasteluun myös uusia piirteitä. Tutkielmassa tarkastellaan erityisesti vastaajien useimmin merkittyjä sanoja ja kielenpiirteitä.</p> <p>Tulokset osoittavat, että maallikot mieltävät pääkaupunkiseutulaisiksi kielenpiirteiksi puhekieleen kuuluvia sanoja sekä aiemman tutkimuksen valossa pääkaupunkiseutulaisiksi miellettyjä piirteitä. Aineiston useimmin merkityt sanat ovat <i>sit</i>, <i>ku</i>, <i>sillee(n)</i> ~ <i>sillai</i>, <i>ootsä</i> ja <i>niinku</i>. Tulokset osoittavat, ettei vastaajan ikä tai sukupuoli ole merkittävä muuttuja piirteiden tunnistamisessa ja merkitsemisessä. Myöskään vastaajan asuinpaikka ei ole merkittävä muuttuja, vaan pääkaupunkiseudun ja muualla asuvien vastaajien merkinnät ovat melko yhtenäiset. Tutkielmasta käy ilmi, että maallikoiden tapa lähestyä kieltä on niin vahvasti sanatasolla, ettei huomio kiinnity samalla tavalla äänne- ja muotopiirteisiin kuin kielentutkijoilla. Aineiston kapeuden takia maallikoiden käsitykset ja havainnot pääkaupunkiseudun puhekielen piirteistä jäävät kuitenkin odottamaan syventävää jatkotutkimusta.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords		
kansanlingvistiikka, pääkaupunkiseudun puhekieli, korostustussimmetodi		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited		
Muoto-opin arkisto ja Kaisa-kirjasto		
Muuta tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällys

1. Johdanto.....	4
2. Tutkimuksen teoreettinen tausta.....	6
2.1. Sosiolingvistiikka	6
2.2. Kansanlingvistiikka ja kieliasennetutkimus	8
3. Pääkaupunkiseutu ja sen puhekieli	10
3.1. Mikä on pääkaupunkiseutu?	10
3.2. Pääkaupunkiseutu kielellisenä alueena.....	11
3.3. Viimeaikaista tutkimusta pääkaupunkiseudun puhekielestä	16
4. Aineisto ja metodi.....	18
4.1. Korostustussimetodi	22
4.2. Vastaajat	24
5. Tutkimustulokset	26
5.1. Useimmin merkityt pääkaupunkiseutulaispiirteet molemmissa lomakkeissa	27
5.1.1. <i>Sit</i>	29
5.1.2. <i>Ku</i>	31
5.1.3. <i>Niinku</i>	32
5.1.4. <i>Sillee(n) ~ sillai</i>	33
5.1.5. <i>Ootsä</i>	35
5.2. Vastaajan iän ja sukupuolen merkityksen tarkastelua	37
5.2.1. Ikä	37
5.2.2. Sukupuoli.....	41
6. Yhteenvetoa ja pohdintaa	43
Lähteet.....	49
Liitteet	55

1. Johdanto

Tutkin pro gradu -tutkielmassani tiedekeskus Heurekassa haastateltujen vierailijoiden käsityksiä pääkaupunkiseutulaisista kielenpiirteistä. Selvitän aineiston pohjalta, minkälaisia piirteitä vastaajat mieltävät pääkaupunkiseutulaisiksi ja miten tämän aineiston pääkaupunkiseutulaisiksi mielletävät piirteet vastaavat aiemman tutkimuksen antamaa kuvaa. Pyrin myös selvittämään, miten tiettyjen puhekielisten piirteiden puuttuminen pääkaupunkiseudun puhetta esittävästä tekstistä vaikuttaa tunnistettavuuteen. Vaikeuttaako yleisimmin pääkaupunkiseutulaispiirteinä pidettyjen elementtien puuttuminen tai muuttaminen joksikin neutraalimmaksi piirteeksi muiden helsinkiläispiirteiden tunnistamista? Tutkielmassani kiinnitän huomiota myös vastaajan asuinpaikkakunnan ja kielellisen taustan vaikutukseen. Pyrin selvittämään, onko näillä tekijöillä yhteyttä pääkaupunkiseutulaisina pidettyjen elementtien määrään tai niiden mahdollisesti herättämiin assosiaatioihin.

Kaupunkipuhekieltä on sociolinguistiikan parissa aiemmin tutkittu niin Suomessa kuin muuallakin: Yhdysvalloissa ensimmäiset tutkimukset tehtiin 1960-luvulla, kun sociolinguistiikan pioneerina pidetty William Labov tutki New Yorkin puhekielen variaatiota. Suomessa ensimmäiset kaupunkikieltä koskevat tutkimukset alkoivat 1970-luvun alussa, kun Helsingin puhekielen ensimmäinen aineistonkeruu ja siihen liittyvät tutkimukset aloitettiin Helsingin yliopistossa. Helsingin seudun puhekieli on viime vuosina ollut enenevässä määrin kiinnostava tutkimuskohde (ks. esim. Lehtonen 2015; Vaattovaara – Kunnas – Saviniemi 2018), ja esimerkiksi opinnäytetöitä on tehty useita (ks. esim. Manninen 2010, 2015; Vilhula 2012; Rosenberg 2011). Aiemmassa tutkimuksessa pääpaino on ollut nimenomaan Helsingin puhekielessä, kun taas omassa tutkimuksessani keskityn hieman laajempaan maantieteelliseen alueeseen eli pääkaupunkiseutuun. Luvussa 3 määrittelen tarkemmin, mitä tarkoitan pääkaupunkiseudulla.

Pro gradu -tutkielmani koskee siis ensisijaisesti pääkaupunkiseudun puhekieltä ja siihen liitettyjä käsityksiä. Tutkimuskohteena pääkaupunkiseudun puhekieli ja siihen liitetyt käsitykset ovat relevantteja pääkaupunkiseudun erityisaseman takia:

pääkaupunkiseutu on jo vuosia ollut aktiivisen muuttoliikkeen kohteena sillä seurauksella, että pääkaupunkiseudusta on muodostunut eritaustaisten kielenkäyttäjien ja eri kielten kohtaamispaikka. Heikki Paunonen on hyvin osuvasti kuvannut pääkaupunkiseutua ”kielten ja kielimuotojen kohtauspaikaksi ja sulatusuuniksi” (2006: 13–14; 2005: 162). Tilastokeskuksen mukaan vuodenvaihteessa 2018/2019 pelkästään Helsingissä syntyperäisten helsinkiläisten osuus kaikista helsinkiläisistä oli vain 40,2 prosenttia ja muualla pääkaupunkiseudulla syntyneitä oli 6,7 prosenttia (Tilastokeskuksen julkaisu 2019). Yli puolet Helsingin väestöstä oli siis syntynyt muualta kuin pääkaupunkiseudulta, eli eri puhetyyliä, aluemurteiden ja kielten vaikutus pääkaupunkiseudun puhekieleen ja sen jatkuvaan kehitykseen ja muutokseen on valtava. Ei-kielitetilijöiden käsityksiä pääkaupunkiseudun puhekielestä on tutkittu aiemminkin, mutta tässä tutkimuksessa lähestyn tätä kielimuotoa uudella metodilla, niin sanotulla korostustussimmetrialla. Tutkimukseni aineisto on kerätty kyselylomakkeella, jonka tärkein osa on litteroitu keskustelukatkelma. Siihen vastaajia pyydettiin merkitsemään pääkaupunkiseutulaisia kielenpiirteitä korostustussilla. Tämän kaltaista metodologia ei ole aikaisemmin hyödynnetty pääkaupunkiseudun puhekielen tutkimuksessa. Avaan korostustussimmetriaa enemmän luvussa 4.1.

Oma kiinnostukseni aiheeseen kumpuaa taustastani: olen lähes koko ikäni asunut pääkaupunkiseudulla, mutta en koskaan ollut ajatellut puhuvani mitenkään tunnistettavan ”pääkaupunkiseutulaisittain”, kunnes asia nousi puheeksi tuttavani keski-suomalaisen perheen kanssa joitain vuosia sitten. Tuttavaperheen huomioiden käyttämästäni puhekielestä ja puhetyylistäni eivät olleet pelkästään positiivisia, ja nopeasti keskustelu kääntyi pääkaupunkiseutulaisien kiireisen elämäntyylin arvosteluun ja siihen, miten slangisanoja ja lyhenteitä viljelemällä pääkaupunkiseutulaiset ”ovat olevinaan jotenkin siistimpiä kuin muut”. Minua on aina kiinnostanut Helsingin seutuun liitettävät negatiiviset mielikuvat ja se, miten aiheesta tehtyjen tutkimusten ja yleisen keskustelun perusteella pääkaupunkiseutulais- tai helsinkiläispiirteiden on huomattu herättävän tunteita ja jakavan mielipiteitä (ks. esim. Mielikäinen & Palander 2002: 103; Vähälä 2005: 34–36; Palander 2007: 45; Vaattovaa-ra 2009: 149). Vaikka asennetutkimus ei olekaan tässä työssä tarkastelun keskiössä, pyrin tuomaan esiin myös asenteisiin liitettyjä huomioita pääkaupunkiseudun puhekielen piirteiden tutkimuksesta.

Tutkimus perustuu tutkija Johanna Vaattovaaran ja tutkimusavustaja Katariina Harjunpään Vantaalla sijaitsevassa tiedekeskus Heureka vuonna 2009 keräämään kyselylomakeaineistoon. Lomake on Vaattovaaran laatima, eli en ole itse osallistunut lomakkeen tekoon tai aineiston keruuseen. Aineisto on kerätty osana *Helsingin suomea* -hanketta, josta kerron enemmän luvussa 4. Kyselylomakkeeseen vastasi satunnainen joukko tiedekeskuksen kävijöitä sekä pääkaupunkiseudulta että muualta Suomesta. Vastaajien tehtävänä oli korostustussia käyttämällä merkitä keskustelukatkelmasta pääkaupunkiseutulaisiksi mieltämiään piirteitä. Aineistoon tutustumisen myötä kiinnostuin erityisesti satunnaisesti valikoitujen vastaajien käsityksistä pääkaupunkiseutulaisiin kielenpiirteisiin liittyen: miten korostustussimetodin mahdollistama nopea ja helppo tapa merkitä piirteitä vaikuttaa tunnistamiseen? Painottuuko tunnistaminen tekstin alkuun tai loppuun, vai jakautuuko tunnistaminen tasaisesti pitkin tekstiä? Hypoteesini on, että aineiston analyysiin perustuvat tulokset tukevat aiempaa tutkimusta pääkaupunkiseutulaisiksi mielletävistä kielenpiirteistä, mutta uudenlaisen metodin käyttö voi nostaa tarkasteluun myös uusia piirteitä.

2. Tutkimuksen teoreettinen tausta

Tutkimukseni edustaa kansanlingvististä tutkimustraditiota, joka on tutkimussuuntauksena sosiolingvistiikan alalaji. Sosiolingvistiikassa tutkitaan kieltä ja sen käyttöä suhteessa sosiaaliseen ympäristöön, ja kansanlingvistinen suuntaus tutkii nimenomaan ei-kielitieteilijöiden eli maallikoiden kielenkäyttöä koskevia havaintoja. Tutkimukseni edustaa kansanlingvistiikan alalajia, kansandialektologiaa (*perceptual dialectology* tai *folk dialectology* “havaintodialektologia”), joka keskittyy erityisesti maallikoiden murrekäsityksiin tai murteita koskeviin havaintoihin. Esittelen aluksi näitä tutkimussuuntauksia sekä niiden taustaa.

2.1. Sosiolingvistiikka

Sosiolingvistiikka on kielitieteenala, joka tarkastelee kieltä suhteessa sosiaaliseen ympäristöön. Sosiolingvistiikasta voidaan erottaa useampia haaroja ja suuntauksia

eri painotuksilla, mutta yhdistävänä tekijänä voidaan pitää pyrkimystä tutkia kielen ja sosiaalisen rakenteen välistä suhdetta. Sosiolingvistiikka tutkii muun muassa kielen ja yhteiskunnan välisiä yhteyksiä, minkä vuoksi se on myös läheisessä yhteydessä sosiaalitieteisiin, kuten sosiaalipsykologiaan, antropologiaan, kulttuurimaantieteeseen ja sosiologiaan. (Paunonen 1982: 35; Trudgill 2000: 21; Nuolijärvi: 2000.) Sosiolingvistiikan tutkimuskohteisiin lukeutuvat esimerkiksi kielen muutos ja monikielisyys sekä esimerkiksi kielipolitiikka ja aivan keskeisimpänä kohteena suomalaisessakin tutkimuksessa eniten painottunut variaation eli kielen vaihtelun tutkimus. Sosiolingvistinen variaationtutkimus pyrkii selvittämään kielen ja sen käyttäjien sekä kieliyhteisön ja kielenkäyttökontekstin keskinäisten yhteyksien selvittämistä. (Lappalainen 2004: 13).

Sosiolingvistisen variaationtutkimuksen merkittävimpana uranuurtajana voi pitää William Labovia, joka loi perustaa sosiolingvistiselle kaupunkikielen ja variaation tutkimukselle 1960-luvuilla Yhdysvalloissa tutkien New Yorkin puhekielen variaatiota teoksessaan *The Social Stratification of English in New York City* (ks. Labov 1966). Labovin tutkimuksen keskeisimpiä oivalluksia oli variaation selittäminen sosiaalisilla tekijöillä: Labov todensi, että variaatioon vaikuttavat muun muassa puhujan ikä, sukupuoli sekä sosiaalinen asema. (Labov 1966: 507–565; Paunonen 1971: 401). Sitten sosiaaliin kategorioihin perustuva analyysi vakiintui sosiolingvistisen variaationtutkimuksen peruskaavaksi (Kauhanen 2006: 37). Suomessa sosiolingvistisen variaationtutkimuksen esitteli Heikki Paunonen kirjoittaessaan kirja-arvion Labovin teoksesta Virittäjään vuonna 1971. Hieman tätä ennen oli valmistunut joitakin opinnäytetöitä, joissa kielellistä variaatiota tarkasteltiin laadullisesti ja suhteessa sosiaaliin muuttujiin, mutta varsinaisesti sosiolingvistinen tutkimus tuli Suomessa tutuksi Paunosen kautta Labovin tutkimuksen esittelyn myötä. Paunonen on niin ikään omalla tutkimuksellaan viitoittanut kaupunkipuhekielen tutkimusta Suomessa 1970-luvulta lähtien; sitä ennen tutkimus keskittyi vahvasti perinteiseen murteentutkimukseen eli dialektologiaan. (ks. myös Lappalainen 2004: 13–14; 2001: 155–158).

Ensimmäisten vuosikymmenten aikana suomalainen sosiolingvistiikan tutkimus oli vahvasti opinnäytetöiden varassa, mutta niiden lisäksi sosiolingvististä näkökulmaa tuotiin dialektologiasta kumpuaviin tutkimuksiin (ks. esim. Nahkola 1987, Palander

1987, Juusela 1989, sekä Mantila 1992). Lisäksi *Nykypuhesuomen murros* – hankkeesta tehtiin erilaisia raportteja 1980-luvun alussa (ks. esim. Mielikäinen 1982, Jonninen-Niilekselä 1982). Sitten sosiolingvistiikkaa on tutkittu enenevässä määrin ja 2000-luvulla on julkaistu useita sosiolingvistiikan väitöskirjoja (ks. esim. Vaattovaara 2009). Myös sosiolingvistinen variaationtutkimus on monipuolistunut viime aikoina huomattavasti, ja tuoreemmissa suomalaisissa sosiolingvistiikan väitöskirjoissa korostetaan, ettei kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen metodin vastakkainasettelu ole tarpeellista laadullisen ja määrällisen analyysin vastatessa usein eri kysymyksiin. Kvalitatiivinen analyysi tähtää variaation selittämiseen, kun taas kvantitatiivisen analyysin tavoitteena on ensisijaisesti yhteisössä vallitsevien suuntausten havaitseminen ja tarkastelu. (Kurki 2005: 19–20; Vaattovaara 2009: 23; Mustanoja 2011: 93–95). Omassa tutkimuksessani painottuu määrällinen tarkastelu, mutta kyselylomakkeen avoimet kommentit tuovat tarkasteluun laadullista näkökulmaa; avaan tätä enemmän aineistoa käsittelevässä luvussa 4.

2.2 Kansanlingvistiikka ja kieliasennetutkimus

Kansanlingvistinen tutkimus nostaa keskiöön maallikon kielitietoisuuden (*language awareness*). Fokus on siis ei-lingvistin havainnoissa, joihin suuntauksen uranuurtajan Dennis R. Prestonin mukaan ei perinteisesti ole sosiolingvistiikan kentällä keskitytty: perinteinen variaationtutkimus keskittyy tuloksiin, kun taas asenteet ja mieltymykset avaavat tuotokseen johtavaa prosessia. (Preston 1989: 1–2; Vaattovaara & Soininen-Stojanov 2006: 225.) Kansanlingvistiikka pyrkii siis selittämään syitä, ei pelkästään seurauksia (Preston 1999: 24–25). Prestonin mukaan maallikoiden kielitietoisuutta voidaan tarkastella näkökulmista, jotka avaavat sitä, millaisia seikkoja maallikoiden kielitietoisuus koskee (*availability*), kuinka tarkasti käsitykset vastaavat kielitieteilijöiden tutkimustietoa (*accuracy*), miten yksityiskohtaista maallikon kielen kuvailu on (yleisluontoisuus ~ yksittäisten piirteiden havainnointi; *detail*) sekä kuinka hyvin maallikko pystyy jäljittelemään kielen vaihtelua (*control*). (Preston 1996: 523–524, luokittelusta ks. myös Mielikäinen & Palander 2014: 17–18; Vaattovaara 2009: 31–32.) Omassa tutkimuksessani selvitän, mitä piirteitä maallikot mieltävät pääkaupunkiseutulaisiksi, mutta luon jonkin verran katsausta myös maallikoiden käsityksiin suhteessa kielitieteilijöiden tutkimustietoon.

Kansanlingvistinen suuntaus alkoi varsinaisesti kehittyä Yhdysvalloissa 1980-luvulla, jolloin ilmestyivät Prestonin (1982, 1989) ensimmäiset tutkimukset yhdysvaltalaisten murrekäsityksistä. Preston selvitti tutkimuksissaan nuorten aikuisten mielikuvia aluemurteista karttatehtävien ja kyselyiden avulla ja vertaili vastaajien asuinpaikan vaikutuksia murrekäsityksiin. (Mielikäinen & Palander 2014: 17.) Kiinnostus maallikoiden asenteisiin ja käsitykseen variaatiosta on kuitenkin vanhempaa perua, ja jo 1930–1940-luvuilla Hollannissa sekä 1950-luvulla Japanissa pyrittiin selvittämään tavallisten ihmisten käsityksiä ja havaintoja murrealueiden eroista kyselyiden avulla (Preston 1999: 23–40).

Suomessa kansanlingvistinen tutkimustraditio käynnistyi 1970-luvulla, mutta vasta 1990-luvun lopulla ryhdyttiin kiinnittämään huomiota yksilön puheen variaatioon yhteisöihin keskittymisen sijaan. Ensimmäiset kansanlingvistiset tutkimukset keskittyivät murreasenteisiin ja murretietoisuuteen, ja tutkimuskohteena olivat erityisesti nuorten käsitys aluemurteista ja siitä, miten niihin suhtaudutaan. Ensimmäisten vuosikymmenten ajan kansanlingvistiset tutkimukset olivat pitkälti opinnäytetöitä ja useimmissa tutkimuksissa opiskelijat tarkastelivat nuorten tai eri-ikäisten käsityksiä murteista sekä havainnoivat kotimurteitaan ja omaa puhekieltään. Ensi vuosikymmenten kansanlingvististen opinnäytetöiden tuloksia on koottu Mielikäisen ja Palanderin teokseen *Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä* (2014). Ensimmäinen kansanlingvistisiä menetelmiä hyödyntävä väitöskirja on Johanna Vaattovaaran (2009) tutkimus pellolaisnuorten murretietoisuudesta osana alueidentiteettiä. Viime vuosina murteiden lisäksi tarkastelun kohteina ovat olleet esimerkiksi pääkaupunkiseudun puhekieli ja slangi (Rosenberg 2011, Vihula 2012) sekä vierasperäisiin aksentteihin asennoituminen (Pennanen 2008). Suomessa kaupunkikieleen keskittyvä tutkimus käynnistyi 1970-luvulla Helsingin yliopistossa Terho Itkosen käynnistämänä ja sittemmin Heikki Paunosen johtamana hankkeena, jossa haastateltiin syntyperäisiä helsinkiläisiä – näissä tutkimuksissa maallikoiden käsitykset olivat kuitenkin sivuroolissa, kun alkuperäisen tutkimuksen keskiössä olivat ennemminkin kvantitatiivisin metodein tehdyt analyysit puhekielen piirteistä. Avaan Helsingin seudun puhekielen tutkimusta enemmän luvuissa 3.2.–3.3.

Kansanlingvistiikka on toki muutakin, kuin kieliaseenteisiin liittyvää tutkimusta. Esimerkiksi kansanonomastiikka tutkii maallikoiden nimiä ja nimistönkäyttöä koskevia käsityksiä ja havaintoja (ks. esim. Vidberg 2007; Ainiala 2003). Kieliasennetutkimus on kuitenkin kansanlingvistisen tutkimuksen ydintä. Vaikka kansanlingvististä tutkimusta on aiemmin kuvattu vaikeasti lähestyttäväksi maallikon ajatuksen vaikean kiinnisaamisen takia (Niedzielski & Preston 2003: 3–5, 7–10) on kielenkäyttäjien havaintojen ja käsitysten tutkiminen osoittautunut erityisen tärkeäksi silloin, kun tutkitaan kieliaseenteita ja niiden vaikutusta kielelliseen vaihteluun ja muutokseen (Vaattovaara 2009: 26–27). Tutkijoiden mukaan pelkkään lingvistiseen faktaan pureutuminen variaation ja kielenmuutoksen syiden tutkimisessa ei riitä, vaan jotain olennaista saattaa jäädä huomaamatta, jos kielenpuhujan todellisuutta ei huomioida. (Lappalainen & Vaattovaara 2005: 101; Kristiansen 2010: 529.) Vaattovaaran (2009: 15) mukaan asennetutkimus ja asenteet eivät vain liity kieleen vaan ovat sen kovaa ydintä, sillä juuri asenteet ovat kielenmuutosta ajava voima.

3. Pääkaupunkiseutu ja sen puhekieli

Tässä luvussa käsittelen pääkaupunkiseutua maantieteellisenä alueena sekä pääkaupunkiseudun puhekielen muodostumista historian saatossa. Aloitan käsittelemällä pääkaupunkiseudun maantieteellistä rajausta, minkä jälkeen luon katsauksen pääkaupunkiseudun puhekielen kehitykseen Helsingin perustamisesta tähän päivään sekä tutkimukseen, jota pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun puhekielen on aiemmin tehty.

3.1 Mikä on pääkaupunkiseutu?

Pääkaupunkiseudulla tarkoitan tässä tutkimuksessa sitä eteläisen Suomen maantieteellistä aluetta, joka käsittää kaupungit Helsinki, Espoo, Kauniainen ja Vantaa. Maaliskuun lopussa 2019 pääkaupunkiseudun asukasluku oli yhteenlaskettuna noin 1 173 000 asukasta (Tilastokeskus). Väestörekisterikeskuksen mukaan koko Suomen asukasmäärä on noin 5,5 miljoonaa, eli useampi kuin joka viides suomalainen asuu pääkaupunkiseudulla (Väestörekisterikeskus). Pääkaupunkiseudun rinnalla kulkee käsite Helsingin seutu (ks. esim. Helsingin seudun kuntien yhteinen nettisivu <https://www.helsinginseutu.fi/hs/fi/kaupunkitieto/>), jolla tarkoitetaan pääkau-

punkiseudun kaupunkien lisäksi alueen lähikuntia: Kirkkonummi, Vihti, Nurmijärvi, Hyvinkää, Mäntsälä, Järvenpää, Tuusula, Kerava, Pornainen ja Sipoo. Nämä kunnat sijaitsevat maantieteellisesti pääkaupunkiseudun välittömässä läheisyydessä, ja muuttoliikenne on jo pitkään ollut vilkasta paitsi Helsingin seudun sisällä myös muualta Suomesta Helsingin seudulle. Moni Helsingin seudulla asuva käy töissä, harrastuksissa tai opiskelee pääkaupunkiseudulla, eikä kovin tarkka rajanveto esimerkiksi puhutavan osalta ole Helsingin seudulla mahdollista tai mielekästä.

3.2 Pääkaupunkiseutu kielellisenä alueena

Kuten jo johdannossa toin esiin, kaupunkikieltä on tutkittu vasta verrattain vähän aikaa, 1960-luvulta lähtien. Puhuttu kieli on ollut keskeisimpiä kielentutkijoiden kiinnostuksen kohteita jo pitkään, mutta fokus on ollut maaseutumurteissa, joita varsinkin 1800-luvulla pidettiin puhtaina ja turmeltumattomina kielimuotoina. Murteentutkimuksen tavoitteena on ollut kielen häiriöttömän kehityksen tavoittaminen ja lainalaisuuksien löytäminen, kun taas kaupunkikielen on todettu varioivan huomattavasti enemmän. Suuri sisäinen vaihtelu on aiheuttanut haasteita tutkimusmenetelmien löytämiselle, ja puhujaryhmien väliset erot ovat haastaneet kielentutkijoita. Labovin tutkimus oli ensimmäinen sosiolingvistinen kaupunkikielen tutkimus, jossa saman yhteisön variaatiolle haettiin selitystä puhujien taustasta sekä kielenkäytön kontekstista. (Paunonen 2006: 15.)

Labovin tutkimuksen julkaisun jälkeen sosiolingvistinen tutkimus sai nopeasti seuraajia eri puolilla maailmaa, Suomessa kaupunkikielen tutkimuksen uranuurtajana voi pitää Heikki Paunosta, joka on tutkinut Helsingin seudun puhekieltä 1970-luvulta lähtien. Vuoden 1972 tutkimus oli ensimmäinen laajempi systemaattinen tutkimus Suomessa; siinä tutkijaryhmä selvitti Helsingin suomenkielisessä puhekielessä ilmenevää variaatiota. (Paunonen 2006: 18.)

Pääkaupunkiseudulla nykyään puhuttava suomen kielen varieteetti on muodostunut vuosisatojen aikana, eikä polku ole ollut aivan suoraviivainen. Kustaa Vaasan 1500-luvulla perustaman Helsingin alkuperäinen tarkoitus oli toimia kauppakaupunkikilpailijana Tallinnalle. Sysätäkseen Helsingin kasvuun kuningas patisti muiden rannikkokaupunkien (Rauma, Ulvila, Tammisaari, Porvoo) asukkaita muutta-

maan Helsinkiin. Helsingin alkutaival oli kuitenkin kivinen, eikä se aluksi kyennyt kauppakaupunkina kilpailemaan edes Porvoolle. Muutos tapahtui 1800-luvun alussa, jolloin ryhdyttiin ”Euroopan vahvimman linnoituksen” eli Viaporin rakentamiseen. 1700-luvun puoliväliin saakka enemmistö helsinkiläisistä oli suomenkielisiä, mutta Viaporin rakennustyöt toivat Suomeen paljon käsityöläisiä Ruotsista, mikä nosti ruotsinkielisten osuutta Helsingissä. Pian seurasi merenkulun kehittyminen, mikä johti ruotsinkielisten osuuden kasvuun kiihtyvästi: ruotsinkielisiltä rannikkoseuduilta muutti Helsinkiin paljon merimiehiä. Myös Helsingin ruotsinkielisistä pitäjistä (Espoo, Sipoo) muutti palvelusväkeä Helsinkiin. Viimeistään 1780-luvulla suomenkieliset olivat enää pieni vähemmistö Helsingissä. Samalla epäsopeu suomen- ja ruotsinkielisten välillä alkoi ensimmäistä kertaa nousta: Helsingissä järjestettiin edelleen sunnuntaisin suomenkielinen jumalanpalvelus, mutta tämä hiersi etenkin ruotsinkielistä papistoa, joka olisi halunnut luopua suomenkielisestä jumalanpalveluksesta ja tarjota kirkon toimitukset ainoastaan ruotsin kielellä. (Paunonen 2006: 19–20.)

Ruotsin kielen asema vahvistui entisestään 1800-luvulla, kun Helsinki nimettiin Suomen pääkaupungiksi ja yliopisto muutti Turusta Helsinkiin; ruotsinkielisten virkamiesten ja sivistyneistön ylivalta Helsingissä kasvoi. 1800-luvun puoliväliin tultaessa ruotsin kieli koettiin ylemmän säädyn merkiksi ja muualta Suomesta (suomenkielisiltä alueilta) Helsinkiin muuttaneet suomalaiset pyrkivät nopeasti vaihtamaan kielen suomesta ruotsiksi. Suomenkielisyys koettiin nolona asiana. Tilanne alkoi kuitenkin vähitellen muuttua 1860-luvulla alkaneen teollistumisen myötä: ensimmäinen iso muuttoliike muualta Suomesta Helsinkiin moninkertaisti Helsingin väkiluvun lyhyessä ajassa, ja 1890-luvulle tultaessa suomen ja ruotsin kielen käyttäjiä oli Helsingissä jo melkein yhtä paljon. Teollistumisen aikana Helsingissä nousi määrällisesti myös venäjän ja saksan kielisten puhujien osuus: ulkomaalaisten määrällinen kasvu voimistui, mutta suhteellisesti kielten osuus oli vähäinen ruotsin ja suomen kielten rinnalla. Vasta 1990-luvulla on nähty kielellisen moninaisuuden suhteellista kasvua. Vielä 1850-luvullakin ruotsin kieli piti pintansa valta-asemassa, eivätkä edes suomenmieliset fennomaanit juuri käyttäneet puhuttua suomea; alun perin suomenkielisten suomen kielen taito oli vuosien aikana ruostunut, kun koulut ja kaikki asiointi hoidettiin ruotsin kielellä. Muutos ilmapiirissä oli kuitenkin käynnistynyt, ja 1900-luvulle tultaessa suomenkielisten osuus helsinkiläis-

tä oli jo merkittävästi suurempi kuin puolivuosisataa aiemmin. Vuonna 1902 Helsingin kaupunginvaltuusto teki päätöksen, jolla kaupungin asioissa sallittiin suomen kielen käyttö ruotsin rinnalle. (Paunonen 2006: 19–36.)

Ruotsin kielellä on siis ymmärrettävästi ollut suuri vaikutus Helsingin puhekielen kehitykseen, ja vahvan kaksikielinen tausta on mielenkiintoinen myös sociolingvistikseen näkökulmasta. Paunosen mukaan suomenkielisten helsinkiläisten ja ruotsinkielisten helsinkiläisten puheesta on aiemmin voinut kohtalaisen helposti tunnistaa puhujan taustan: helsinkiläisten ruotsinkielisten suomi on poikennut suomenkielisten puheesta paitsi lingvistisen rakenteen myös sociolingvistisen vaihtelukaavan osalta. Suomenkielisten helsinkiläisten puheesta on aiemmin voinut hyvin pitkälti päätellä puhujan koulutusasteen ja sitä kautta sosiaalisen aseman, kun taas ruotsinkielisillä akateemisilla helsinkiläisillä on voinut puheessa kuulua sekä kirjakielisyyttä että hyvin puhekielisiä variantteja. Syynä tähän on pidetty esimerkiksi sitä, etteivät ruotsinkieliset puhujat ole sisäistäneet Helsingin suomeen ja sen muotoihin liittyviä sosiaalistyyllisiä arvovaroja. (Paunonen 2006: 48–49.)

Helsingin nykypuhekielessä on jälkiä myös vanhasta Helsingin slangista eli Stadin slangista. Stadin slangi syntyi helsinkiläisissä työläiskortteleissa 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella vastaamaan monikielisten nuorten poikien tarpeeseen löytää yhteinen kieli. Teollistumiseen saakka Helsinki oli pitkään ollut pääsääntöisesti ruotsinkielinen kaupunki, mutta teollistumisen myötä yhä useamman muualla Suomessa asuneen suomenkielisen tie vei työn perässä Helsinkiin. Nopea kasvu suomenkielisten helsinkiläisten määrässä johti kieliolojen muutokseen erityisesti työläisten parissa: työläiskortteleissa asui niin suomen- kuin ruotsinkielisiä helsinkiläisiä, ja toimeen oli tultava, vaikka yhteistä kieltä ei ollut. Samalla kun sivistyneistön suomen- ja ruotsinkieliset taistelivat keskenään kielikysymyksistä, ei samanlaista ilmiötä näkynyt työväestön keskuudessa. Jo toisen muuttajasukupolven eli vuosisadan vaihteen työläisten lapset oppivat nopeasti kaksikielisiksi, ja erityisesti poikien pihaleikkejä ja saman korttelin lapsia yhdistämään syntyi kahta (ja useampaakin) kieltä yhdistellyt Stadin slangi. (Paunonen 2006: 13, 50–51.)

Edelleen Helsingin puhekielestä puhuttaessa *slangi* on termi, jolla maallikot tyypillisesti Helsingin puhetyyliä kuvaavat. Heikki Paunonen on jakanut vanhan Stadin

slangin kahteen eriaikaiseen ja -luonteiseen kielimuotoon, vanhempaan suomalais-ruotsalaiseen sekakieleen ja uudempaan, 1950-luvulta lähtien puhuttuun nuorisokieleen. Uudempi Stadin slangi alkoi kehittyä 1940-luvun sota-ajan myötä, kun vanhat slangiyhteisöt hajosivat nuorten miesten lähtiessä rintamalle ja Helsingin suomalaistumisen jatkuessa, jolloin ei enää ollut samalla tavalla tarvetta erikielisiä yhdistävälle slangille. Uudempi Stadin slangi yhdisti erikielisten sijaan saman ikäisiä kielenkäyttäjiä: 1950-luvulta alkaen vaikutteita tuli enenevässä määrin esimerkiksi amerikkalaisista alakulttuureista sekä esimerkiksi venäjän, italian ja saksan kielistä. Kun 1920-luvulla ja 1960-luvulla syntyneet helsinkiläiset puhuvat Stadin slangista, puhuvat he tyypillisesti kahdesta eri asiasta. Lisäksi on syytä korostaa, että puhuttaessa nykyisestä pääkaupunkiseudun puhetyylistä ei sillä viitata vanhaan Stadin slangiin: slangisanasto ja vanhalle Stadin slangille ominaiset äännepiirteet elävät Helsingin seudun puhekielessä edelleen, mutta 2020-luvun helsinkiläiskoululainen käyttää jo aivan eri ”slangia” kuin vuosisadan takaiset kollegansa. (Paunonen 2000: 16–17, 28–32; Paunonen 2006: 50–57.)

Jo ennen Stadin slangia Helsingin puhekielessä oli vahvasti vaikutteita eri aluemuurteista. Alun perin ruotsinkieliselle Uudellemaalle perustettuun Helsinkiin muutti paljon suomenkielisiä Sisä-Suomesta eri murteiden alueelta, mikä vaikutti merkittävästi Helsingin puhekielen kehittymiseen. Paunosen mukaan Helsingin seudun puhekielessä on alusta asti ollut laajasti vaikutteita eri murteista ja puhetyylistä voi erottaa useita eri ikäisiä ja -lähteisiä murrekerrostumia. Paunonen (2006) jakaa Helsingin puhekielessä tavattavat murrepiirteet viiteen eri ryhmään:

1. Etelähämäläiset ja länsiuusimaalaiset piirteet

Esimerkiksi taivutussuhde *vesi* : *vesen* (nykyisin lienee jo väistynyt, mutta vielä 1970-luvulla Helsingin puhekielessä erityisesti vanhimmilla puhujilla esiintynyt), sekä yleiskielen *ia*, *iä*, *ua*, *yä* -yhtymiä vastaavat pitkät vokaalit *ii*, *uu*, *yy*: *Sieltä tuli semmosii pitkii poikii* (piirre on edelleen yleinen Helsingin puhekielessä) sekä monikon partitiivimuodot tyyppiä *isoi taloi*, *kivoi tyttöi* (erityisesti nuorten puhekielessä edelleen yleinen).

2. Yleishämäläiset piirteet

Esimerkiksi yleiskielen *ts*-yhtymän vastineena vaihtelematon *tt*: *seittemän*, *itte*, *lähetään kattoo* sekä pronominiin *tuo*, *nuo* vastineen *toi*, *noi*: *Toi oli mun äiti* (molemmat mainitut ovat edelleen yleisiä Helsingin puhekielessä).

3. Yleislänsimurteiset piirteet

Esimerkiksi yleiskielen *ie*, *uo*, *yö* -diftingit ovat avartuneet ja ääntyvät lähes *ia*, *iä*, *ua*, *yä* -asuisina: *hiano miäs* (nykyisinkin diftingin ääntämys vaihtelee puhujittain) sekä yksikön 1. persoonan pronominin akkusatiivimuotona on *mun* 'minut': *Se toi mun hevosella junaan* (nykyisin harvinainen piirre).

4. Itämurteiset piirteet

Esimerkiksi yleiskielen *d:n* sijasta on määrälekseemeissä kato: *meijän*, *en tiä*, *en tiiä*, yksi: *yhen*, *kahestaan*, *kaheksan*, *yheksän*, *lähetään*, *nähään*, *tehään*, *mahoton* (nykyisinkin hyvin yleinen piirre Helsingin puhekielessä).

5. Yleissuomalaiset piirteet

Esimerkiksi yleiskielen *ea*, *eä*, *oa*, *öä* -vokaaliyhtymiä vastaavat pitkät vokaalit *ee*, *oo*, *öö*: *Se oli korkee talo. Toi on ihan pimee kundi. Mä ajoin kah-ta vuoroo. Mun pitäis jo lähtee* (edelleen hyvin yleinen piirre Helsingin puhekielessä) sekä niin ikään edelleen yleinen yksikön 1. persoonana pronominin *mä* ja *sä*: *Mä lähin vetää. Tuletsä mun kans kauppaan?*

Yleissuomalaisista piirteistä on esimerkiksi Harri Mantila (2004: 325) käyttänyt myös nimitystä ”yleiset ja neutraalit puhekielisyydet”. Nimensä mukaisesti nämä ovat piirteitä, jotka ovat yleisiä koko Suomessa (Paunonen 2006: 36–43.) Helsingin puhekieleen vaikuttaneista piirteistä vahvimmin nykyisessä pääkaupunkiseudun puhekielessä on kuultavissa yleissuomalaisia piirteitä, esimerkiksi myös omassa tutkimuksessani huomiota saavat yksikön 1. ja 2. persoonan persoonapronominit muodossa *mä* ja *sä*. (Paunonen 2006: 36–37, 42–43.) Yleissuomalaiset piirteet ovat hyvin tavallisia myös muualla Suomessa puhuttavassa puhekielessä (Mielikäinen 1982: 281–287; Mantila 2004: 325–326), eivätkä siis siinä mielessä ole helsinkiläispuheen tuntomerkkejä. Kuitenkin Paunosen mukaan niiden yleistymisen Helsingin puhekielessä on voinut tukea niiden leviämistä myös muualla Suomessa käytettävään puhekieleen siten, että piirteitä on omaksuttu puhekieleen myös niillä alueille, joiden alkuperäiseen murteeseen piirteet eivät ole kuuluneet (Paunonen 2006: 43).

Helsingin puhekielen kehityksessä on siis kaiken kaikkiaan ollut vaikutteita useista eri murteista, kielistä ja kielten yhdistelmistä. Oman vaikutuksensa Helsingin seudun puhekieleen on jättänyt myös nuoren suomenkielisen sivistyneistön ja erityisesti 1800-luvun lopun purististen oikeakielisyysmiesten pyrkimys rakentaa kirja-

kieli puhekielen pohjaksi. Nämä kielenvaihtajat opiskelivat suomen kielen kieliopeista ja sanakirjoista. Murteellisuuksista pyrittiin eroon ja kirjakieli asettamaan kaiken yläpuolelle. Vielä 1970-luvulle asti vanhojen akateemisten helsinkiläisten puhekieli oli hyvin kirjakielistä, mutta viimeisten vuosikymmenten aikana monet kirjakieliset piirteet ovat puhekielessä leimaantuneet liiankin formaaleiksi. (Paunonen 2006: 44–47.)

Muuttoliike on vaikuttanut nykyiseen pääkaupunkiseudun puhetyyliin jo vuosisatojen ajan ja vaikuttaa edelleen. Tämä näkyy myös tutkimukseni aineiston puhekielissä litteraatissa, jossa esiintyy äänne- ja muotopiirteitä, jotka ovat tulleet muuttoliikkeen myötä pääkaupunkiseudun puhekieleen. Aluksi vaikutus näkyi aluemurteiden muodossa Suomen sisäisen muuttoliikkeen myötä ja sittemmin erityisesti 1990-luvulta alkaen Suomen rajojen ulkopuolisen muuttoliikkeen myötä eri kielten ja niiden sekä suomen kielen rinnakkaiskäytön muodossa: kuten aikanaan syntyi Stadin slangi palvelemaan suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria, on joidenkin tutkimusten mukaan viime vuosikymmeninä tapahtunut samantyylistä kielten kohtaamista esimerkiksi suomen- ja somalinkielen välillä erityisesti Itäisen Helsingin alueella (ks. esim. Lehtonen 2016). Käsittelen seuraavaksi viime vuosien tutkimuksia Helsingin seudun puhekielen variaatiosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

3.3 Viimeaikaista tutkimusta pääkaupunkiseudun puhekielestä

Kansanlingvivistä tutkimusta pääkaupunkiseudun puhekielestä on aiemmin tehty hyödyntämällä muun muassa karttamenetelmää ja kyselemällä puhekielen piirteistä, soittamalla virikenäytteitä sekä pyytämällä maallikoita imitoimaan pääkaupunkiseudun puhekieltä (ks. esim. Mielikäinen & Palander 2014, Vaattovaara & Halonen 2015). Tutkimusten perusteella pääkaupunkiseudun puhekieleen on yhdistetty tiettyjä äänne- ja muotopiirteitä sekä sanoja. Esimerkiksi Mielikäisen & Palanderin karttamenetelmää hyödyntävässä tutkimuksessa yksikön 1. ja 2. persoonan *minä* ~ *sinä* todetaan pääkaupunkiseudulla esiintyvän muodossa *mä* ~ *sä* (mts. 194). Vaattovaaran & Halosen kuuntelutehtävään perustuvassa tutkimuksessa vastaajien viitattaessa etiseen terävään /s/:n niin sanottuna ”stadilaisena ässänä” todetaan olevan kyse ennemminkin stereotyyppiseen helsinkiläisyyteen viittaavasta ominaisuudesta fyysisen alueen sijaan (mts. 76). Oman tutkimukseni aineistona on suppea, kirjoite-

tussa muodossa oleva puhekielinen teksti ja tehtävänannossa on kuuntelutestien tapaan pyritty ohjaamaan vastaajaa sekä rajaamaan ilmiötä, joihin huomio kiinnittyy.

Pääkaupunkiseudun puhekieli on vuosisatojen aikana kehittynyt ja saanut vaikutteita paitsi muuttajilta Suomen rajojen sisäpuolelta myös niiden ulkopuolelta. Pääkaupunkiseudun puhekielen tutkimus keskittyi aluksi äänne- ja muotopiirteisiin sekä erityisesti slangin tutkimukseen, mutta on sittemmin moninaistunut ja laajentunut erilaisiin haaroihin: fokuksessa on viime vuosina ollut esimerkiksi erilaisten kielellisten resurssien yhdistäminen.

Erityisesti 2000-luvulla on tutkittu muiden kielten vaikutusta pääkaupunkiseudun puhekieleen. 1990-luvulla alkanut muuttoliike ulkomailta Suomeen ja maahanmuuttajien virta muualta Euroopasta ja aina Lähi-idästä ja Aasiasta saakka on viime vuosina vaikuttanut paljon Helsingin seudun puhekieleen ja -tapaan. Esittelen seuraavaksi viime vuosien tutkimuksia Helsingin puhekielestä, ja vaikka omassa tutkimuksessani eri kielten vaikutus ei ole merkittävässä roolissa, esittelen silti lyhyesti myös niihin liittyvää tutkimusta, sillä oman tutkimukseni aineisto on kerätty osana *Helsingin suomea* -hanketta, jossa tutkittiin pääkaupunkiseudun puhekieltä myös monikielisuuden näkökulmasta.

Helsingin suomea on Suomen Akatemian rahoittama hanke, jossa vuosien 2009–2012 aikana tutkittiin tapoja, joilla 2000-luvun helsinkiläiset puhuvat ja joilla helsinkiläispuheesta ja helsinkiläisyydestä puhutaan. Hankkeen tutkimusten pohjalta Marja-Leena Sorjonen, Anu Rouhikoski ja Heini Lehtonen toimittivat vuonna 2015 artikkelikokoelman *Helsingissä puhuttavat suomet: kielen indeksisyys ja sosiaaliset identiteetit*. Hankkeen tavoitteena oli eri taustaisten tutkijoiden yhteistyöllä monimuotoisuuden, sosiaalisen identiteetin ja kielellisten asenteiden tavoittaminen kaupunkiympäristössä. Teoksessa tarkastellaan moninaisin tutkimusmetodein paitsi sitkeästi eläviä käsityksiä Helsingin puhekielen piirteistä (esimerkiksi ”stadilaisässä”) myös muun muassa vaikutteita, joita Helsingin suomeen tuovat uudet asukkaat Euroopasta ja muualta maailmasta. Oman tutkimukseni suhdetta Helsingin suomea -hankkeeseen avaan tarkemmin luvussa 4.

Helsingin suomea -hankkeessa mukana ollut Heini Lehtonen on tutkinut muiden kielten vaikutusta Helsingin suomeen myös väitöskirjassaan (2015). Väitöskirjassa Lehtonen tutkii nuorten kieltä ja vuorovaikutusta kahdessa itähelsinkiläisessä yläkoulussa, joiden oppilaat puhuvat noin paria kymmentä eri ensikieltä. Lehtonen tarkastelee myös nuorten asenteita liittyen monikielisyyteen ja suomen kielen osaamiseen: kuten luvussa 2 esittelin, Helsingin puhekielen tutkimus on tyypillisesti kulkenut rinnakkain asennetutkimuksen kanssa. Luontevaa jatkoa tälle tutkimukselle on vuonna 2016 käynnistynyt Heini Lehtosen, Janne Saarikiven, Reetta Rädyn sekä Jyrki Kalliokosken *Itä-Helsingin uudet Suomen kielet* -toimintatutkimus, jossa monikielisyyteen erikoistuneet tutkijat ja toimittaja tavoittelevat kielitietoisuuden käsitteeseen ja koulujen monikieliseen vuorovaikutukseen liittyvää analyysia (ks. tarkemmin hankkeesta *Itä-Helsingin uudet suomen kielet* –hankkeen verkkosivu). Hanke on laajasti esitelty sen internet-sivuilla.

Omassa tutkimuksessani vastaajan taustan osalta olennaista on suhde pääkaupunkiseutuun; sillä, onko vastaaja kotoisin Suomesta vai muualta ei ole merkitystä. Tutkimukseni asettuikin kaupunkikielen tutkimuksessa kieleen liitettävien asenteiden ja kielikäsitysten haaraan, tuoden tutkimusmetodin kautta uutta näkökulmaa edellä mainittuihin teemoihin. Seuraavaksi kerron tutkimukseni aineistosta, tutkimusmetodeista ja aineiston keruusta.

4. Aineisto ja metodi

Tutkimuksen aineistona on siis osana *Helsingin suomea* -hanketta tiedekeskus Heurekaassa kesällä 2009 kerätty kyselylomakeaineisto. Kuten mainittua kyselyn ja vastausten keruun toteuttivat Johanna Vaattovaara ja Katariina Harjunpää – en siis itse ole osallistunut kyselylomakkeen laatimiseen tai aineiston keruuseen. Vastaukset kerättiin yhtä aikaa toisen tutkimuksen kanssa niin, että samalla kun yksi seurueesta tai pariskunnan toinen osapuoli vastasi kuuntelutehtävähaastatteluun, pyrittiin loput seurueesta tai toinen osapuoli pariskunnasta saamaan vastaamaan tämän tutkimuksen aineistona olevaan lomakekyselyyn. Kuuntelutehtävähaastattelussa vastaajien tehtävänä oli kuunnella ääninäytteitä ja kertoa kunkin näytteen jälkeen vapaasti tuntumansa tai näkemyksensä siitä, missä näytteen kaltaista puhetta voi kuulla tai ketkä puhuvat sillä tavalla. Vastaajille ei etukäteen kerrottu, että aineistoa kerättiin

nimenomaan Helsingin puhekieltä koskevaa asennetutkimusta varten. Ääninäyte-
tehtävän jälkeen vastaajia pyydettiin lisäksi imitoimaan oman näkemyksensä mu-
kaan ”tyypillistä stadilaista puhetapaa”. Kuuntelutehtävähaastattelun pohjalta on
julkaistu useampi tutkimus; muun muassa artikkeli *Helsingissä puhuttavat suomet* -
kokoelmassa. Molemmat aineistot on kerätty Vaattovaaran osahankkeessa *Pääkau-
punkiseutu suomalaisten kieliasenteissa ja kieli-ideologiassa*; Vaattovaaran mukaan
lomakekyselyn avulla tutkittiin, miten tiettyjen yksittäisten kielenilmiöiden esiin-
tyminen litteroidussa puhetekstissä vaikuttaa vastaajien käsitykseen puhujan hel-
sinkiläisyydestä tai ei-helsinkiläisyydestä (J. Vaattovaara, henkilökohtainen tie-
donanto lokakuussa 2016). Yhtä aikaa tehtyjen aineistonkeruiden seurauksena tut-
kimukseni aineistossa on vastauksia niin yksittäisiltä henkilöiltä kuin lähes koko-
naisilta perheiltä tai seurueilta – tämä aspekti ei kuitenkaan ole tässä tutkimuksessa
huomion kohteena.

Tutkimukseni aineistona toimivalla kyselylomakkeella kerättiin siis eri taustaisten
vastaajien käsityksiä pääkaupunkiseutulaisista kielenpiirteistä: tutkimuksen kannal-
ta lomakkeen olennaisimmassa tehtävässä vastaajan tehtävänä oli korostustussia
käyttäen merkitä keskustelukatkelmasta sellaiset kohdat, jotka vastaajan mielestä
kuulostavat pääkaupunkiseutulaiselta puhetyyliltä. Lomakkeen ensimmäisen tehtä-
vän tehtävänanto on seuraavanlainen:

Alla on esitetty pätkä kahden henkilön puhutusta keskustelusta. Maalaa ko-
rostustussilla sellaiset kohdat, jotka kuulostavat mielestäsi pääkaupunkiseu-
tulaiselta puhetyyliltä. Voit maalata lauseita, yksittäisiä sanoja, sanojen osia
niin vähän tai paljon kuin itsestäsi tuntuu. Toimi ensivaikutelmasi perusteel-
la. **Huom! tehtävällä ei haeta oikeita tai väärää vastauksia eli kielioppi- tai
oikeinkirjoitusvirheitä**, vaan mielikuvia siitä, millainen puhetyyli on pää-
kaupunkiseudulla ominaista. Keskustelun sisällöllä ei ole tehtävän kannalta
merkitystä eli pyri kiinnittämään huomiosi puhetapaan sisällön sijasta.

Kyselylomakkeesta on kaksi eri versiota, A- ja B-lomake. A-lomakkeen tekstinäyt-
teenä on karkea litteraatti autenttisesta kahden helsinkiläisen kielenkäyttäjän kes-
kustelusta ja B-lomakkeen tekstinäytteenä on tästä keskustelusta muokattu versio,
josta on poistettu tai muokattu persoonapronomineja sekä puhekielen partikkeleita
– oman olettamukseni mukaan siten, että aiemman tutkimuksen valossa helsinkiläi-

siksi kielenpiirteiksi mielletyt variantit on pyritty häivyttämään, jotta kyselyyn vastaaminen olisi hieman haastavampaa tai antaisi erilaisen näkemyksen. Käsittelen muokattuja ja poistettuja piirteitä sekä niitä koskevaa aiempaa tutkimusta tarkemmin tuonnempana tässä luvussa.

Olen itse jaotellut aineiston käsittelyn siten, että tarkastelen A- ja B-lomakkeiden tuloksia erikseen, minkä lisäksi kumpikin ryhmä on jaettu kahteen: pääkaupunkiseutulaiset vastaajat ja muualla asuvat vastaajat. Sitä, miten olen rajannut pääkaupunkiseudun aineiston tarkastelussa, käsittelen luvussa 4.3.

Tunnistustehtävän lisäksi vastaajilta kysyttiin, pistikö jokin kohta tai piirre keskustelukatkelmassa korvaan (silmään) tai tuntuiko jokin kohta tai piirre ärsyttävältä. Nämä mahdolliset piirteet vastaajaa pyydettiin listaamaan ja perustelemaan. Vastaajalle oli tilaa myös kirjata ylös muita kommentteja näytetekstistä tai tekemistään havainnoista. Sekä ärsyttävyyttä että muita huomioita tavoitteleviin kysymyksiin on vastauksia vain niukasti, joten en keskity niihin tässä tutkimuksessa, mutta viittaa kuitenkin siellä täällä lyhyesti näihin havaintoihin. Keskustelukatkelman lisäksi vastaajaa pyydettiin kertomaan mielikuvansa Pohjois- ja Itä-Helsingistä; nämä kysymykset eivät ole relevantteja oman tutkimukseni kannalta. Vastaajilta kerättiin myös heidän omaa taustaansa kartoittavia asioita; heitä pyydettiin vastaamaan kysymyksiin, jotka koskivat sukupuolta, syntymävuotta, ammatti ja/tai koulutusta, asuinpaikkakuntaa sekä kadun nimeä, jolla he asuvat ja lisäksi tiedusteltiin, sijaitseeko asuinympäristö maaseudulla/kylässä vai kaupungissa. Vastaajilta kysyttiin myös suhteesta pääkaupunkiseutuun (ks. kuva 1). Oman tutkimukseni kannalta olennaisia seikkoja ovat merkinnät keskustelukatkelmaan sekä vastaajan ikä ja sukupuoli sekä asuinpaikkakunta.

7. Mikä on suhteesi pääkaupunkiseutuun? Pääkaupunkiseudulla tarkoitetaan tässä Suur-Helsinkiä eli Helsinki – Espoo – Vantaa – Kauniainen -aluetta.

Voit rastittaa useampia vaihtoehtoja sen mukaan, mitkä vastaavat tilannettasi.

- ☐ Olen pääkaupunkiseudulla ensimmäistä kertaa
- ☐ Olen vieraillut pääkaupunkiseudulla lukuisia kertoja
- ☒ Pääkaupunkiseutu on tuttu lähinnä lentokentän tms. osalta (läpikulkupaikkana)
- ☐ Olen asunut jokseenkin koko ikäni tai lähes koko ikäni pääkaupunkiseudulla
- ☐ Olen muuttanut pääkaupunkiseudulle aikuisena
- ☐ Olen asunut pääkaupunkiseudulla aiemmin, mutta en asu enää
- ☐ Asun pääkaupunkiseudun ulkopuolella mutta käyn täällä töissä / opiskelemassa
- ☐ Asun muualla, mutta minulla on pääkaupunkiseudulla ystäviä ja/tai sukulaisia, joihin pidän yhteyttä

Mitä muuta voisit sanoa suhteestasi pääkaupunkiseutuun: _____

Kiitos osallistumisestasi tutkimukseen!

HEUREKA 7.7.2009 / B

Kuva 1. Taustakysymys vastaajan suhteesta pääkaupunkiseutuun.

Seuraavassa ovat A- ja B-lomakkeiden keskustelukatkelmat sekä B-lomakkeen katkelmaan tehdyt muutokset.

A-lomake

Minna: Ja sit mä vaan satuin näkeen ton avoimen paikan ja soitin ja kysyin ja laitoin hakemukset. Se ei ollu niinku silleen kauheen suunnitelmallist et mä olin aina aatellu että minun työpaikan pitää olla sillai viiden kilometrin pääs taikka säteellä että pyöräilymatka, ja sillee. Mulla oli se vanha työpaikka nii vaan kolmesataa metrii kotoa.

Katja: Ootsä tehny jonku ratkasun nytte että miten sä esimerkiks, meet sä hoitaa sen ens viikon tilanteen vai mietitkö jotain muuta ratkasuu?

Minna: Must tuntuu et enhä mää voi puhuu siäl mitää kauheesti, elikkä täytyy ny kattoo.

B-lomake

Minna: Ja sit ku vaan satuin näkeen ton avoimen paikan ja soitin ja kysyin ja laitoin hakemukset. Se ei ollu silleen kauheen suunnitelmallist et olin aina aatellu että minun työpaikan pitää olla sillai viiden kilometrin pääs taikka säteellä että pyöräilymatka, ja sillee. Mulla oli se vanha työpaikka nii vaan kolmesataa metrii kotoa.

Katja: Ootko tehny jonku ratkasun nytte että miten esimerkiks, meetkö hoitaa sen ens viikon tilanteen vai mietitkö jotain muuta ratkasuu?

Minna: Must tuntuu et enhä mää voi puhuu siäl mitää kauheesti, mutta täytyy nyt kattoo.

Muutokset B-lomakkeessa

mä → ku

mä → -

(oot)sä → (oot)ko

sä → -

sä → (meet)kö

mä → mää

niinku → -

elikkä → mutta

B-lomakkeen katkelmaan on tehty määrällisesti eniten muutoksia (poistoja tai muokkauksia) yksikön 1. ja 2. persoonan pronomineihin, joita Paunosen piirrejaot-
telun mukaan on muodossa *mä* ja *sä* tyypillisesti pidetty Helsingin puhekielen sel-
vimpinä tuntomerkkeinä (Paunonen 2006: 43, ks. myös Palander 2011: 69, Vaatto-
vaara & Soininen-Stojanov 2006: 238–239). Persoonapronominimuutosten lisäksi
B-lomakkeeseen on muokattu kahta puhekielen partikkelia: *elikkä* on korvattu sa-
nalla *mutta* ja *niinku* on poistettu korvaamatta sitä. Sekä *elikkä* että *niinku* ovat
aiemmissa tutkimuksissa todettu tyypillisiksi puhekielen piirteiksi, joilla on erilai-
sia funktioita vuorovaikutuksessa (ks. esim. Lappalainen 2004; VISK §792). Tar-
kastelen katkelmasta eniten merkittyjä piirteitä yksityiskohtaisemmin alaluvuissa
5.1.1.–5.1.5.

Muutoksia lomakkeiden välillä ei siis voi pitää sattumanvaraisina, vaan niillä on
tähdätty nimenomaan aiemman tutkimuksen valossa puhekielisiksi tai nimenomaan
pääkaupunkiseutulaisiksi miellettyjen kielenpiirteiden poistamiseen tai muuttami-
seen yleiskielisempään asuun. Hypoteesini onkin, että B-lomakkeesta pääkaupunki-
seutulaispiirteiden tunnistaminen on vastaajalle vaikeampaa ja sen takia vastaajien
merkintöjä on B-lomakkeissa vähemmän.

4.1 Korostustussimetodi

Tutkimukseni aineistonkeruu toteutettiin korostustussimetodia hyödyntäen siten, et-
tä vastaaja ohjeistettiin merkitsemään havaintonsa pääkaupunkiseutulaisista kielen-
piirteistä suoraan keskustelukatkelmaan korostustussia käyttäen. Vastaavanlaista
korostustussimetodia on aiemmin käyttänyt ainakin Barbara Soukup tutkimuksessa,
jossa hän muun muassa tarkasteli itävalansaksaa puhuvien kielenkäyttäjien variaa-

tiota ja murteen käyttöä retorisena keinona vuorovaikutuksessa sekä esimerkiksi variaation ja sen funktioiden havaitsemista. Soukupin tutkimuksessa vastaajat ohjeistettiin kuuntelemaan ääninäytteitä ja korostustussia käyttäen maalaamaan saman ääninäytteen tekstiversioon ne sanat, jotka kuulivat ääninäytteeltä murteellisina. Soukupin mukaan metodi palveli nopeatahtista toimintaa, jossa merkintöjen tekeminen sujui tarvittavalla tahdilla (2009: 61). Tästä syystä metodi sopi hyvin myös Heurekassa kerättyyn tutkimukseen, kun vastaajilla saattoi olla vain niukasti aikaa tätä tarkoitusta varten. Haasteena Soukupin tutkimuksessa olivat vain osittain maalatut sanat; hän rajasi analyysiinsä ainoastaan ne sanat, joista oli maalattu vähintään puolet. Omassa tutkimuksessani vastaajille annettu tehtävänanto nimenomaan sallii sanojen osien merkinnät niin suppeasti tai laajasti, kuin vastaajasta on tehtävää suorittaessaan tuntunut, joten rajaukseni on Soukupin vastaavaa sallivampi: olen laske-
nut mukaan esimerkiksi tapaukset, joissa puhekielisestä *ootsä*-sanasta on maalattu vain persoonapronomini *sä* tai joissa sanasta *suunnitelmallist* on maalattu sanan loppuosa, jonka tulkitsen viittaavan partitiivin loppuheittoon (Paunonen 2006: 42).

Aineistoni kyselylomakkeessa vastaaja ohjeistettiin maalaamaan lauseita, yksittäisiä sanoja tai sanojen osia niin vähän tai paljon kuin itsestä tuntuu. Tavoitteena oli saada vastaajat toimimaan mahdollisimman tehokkaasti ensivaikutelman perusteella. Korostustussimetodin etuna on sen helppous: vastaaja voi aidosti toimia ensivaikutelman perusteella, jolloin vastaukset nojaavat mahdollisimman vahvasti juuri vastaajan intuitioon. Oma hypoteesini oli, että tämä saattaisi vastauksissa johtaa myös siihen, että merkinnät painottuisivat tekstin alkupäähän; vastaaja voisi suhtautua kriittisemmin tehtävänantoon tekstin edetessä tai vastaajan mielenkiinto tehtävän suorittamiseen ei välttämättä kantaisi tekstin loppuun saakka. Aineiston tarkastelu kuitenkin osoittaa, että tussaukset jakaantuvat melko tasaisesti vastaajien merkinnöissä, eivätkä ne painotu selvästi tiettyyn osaan tekstiä. Alla olevassa kuviossa (kuva 2) vaakasuuntaisella akselilla on kyselylomakkeen keskustelunkatkelman sanat ja pystysuuntaisella akselilla yksittäisten merkintöjen määrä. Kuvio osoittaa, että merkinnät jakaantuvat melko tasaisesti molemmissa lomakkeissa.

Kuva 2. Merkinnät suhteessa sanan sijaintiin aineistossa.

Aiemmin mainittu hypoteesini lomakkeiden eroista ja erojen vaikutuksista merkintöjen määriin ei niin ikään saa vahvistusta, kun tarkastellaan merkintöjen määriä. Oletin, että poistamalla tai muokkaamalla tiettyjä pääkaupunkiseudun puhekielelle ominaisia piirteitä vastaajan olisi hankalampaa löytää ja merkitä pääkaupunkiseutulaaisia piirteitä, mutta A-lomakkeesta vastaajat ovat merkinneet keskimäärin joka viidennen sanan ja B-lomakkeesta joka neljännen. Käsittelen lomakkeiden merkintäeroja tarkemmin luvussa 5. Seuraavaksi esittelen tutkimukseen osallistuneet vastaajat.

4.2 Vastaajat

Tutkimuksen aineisto koostuu yhteensä 130:n¹ vuosina 1940–1992 syntyneen vastaajan merkinnöistä. Tutkimuksessa tarkastelen myös sukupuolen ja iän merkitystä kielenpiirteiden pääkaupunkiseutuun liittämisessä, mutta olennaisimman jaottelun olen tehnyt vastaajan asuinpaikkakunnan mukaan. Olen jakanut vastaajat ryhmiin kahdella perusteella: pääkaupunkiseudun vastaajat (42 vastaajaa) ja muualla asuvat vastaajat (88 vastaajaa). Rajanveto pääkaupunkiseudun suhteen ei ole yksinkertai-

¹ Yhteensä kyselylomakkeeseen vastasi 147 vastaajaa, mutta rajasin aineistosta pois ne vastaukset, joissa vastaajan asuinpaikkakunta jäi epäselväksi tai sitä ei ollut merkitty lainkaan.

nen pääkaupunkiseudun ulottuessa enemmän ja enemmän myös kehyskuntiin ja ihmisten liikkeessa päivittäin laajasti eteläisen Suomen alueella muun muassa työn, opiskelujen ja harrastusten takia, minkä vuoksi luonnollisesti myös puhetyylit sekoittuvat ja sulautuvat toisiinsa. Tässä aineistossa olen rajannut pääkaupunkiseudun vastaajiksi vastaushetkellä Helsingin, Espoon ja Vantaan alueella asuvat vastaajat: rajauksella noudatan luvussa 3.1 esiteltyä pääkaupunkiseudun aluerajausta (taustakysymysten perusteella tutkimukseen ei osallistunut vastaajia Kauniaisista). Muualla asuvien ryhmään kuuluu vastaajia paitsi esimerkiksi kauempaa pääkaupunkiseudulta – esimerkiksi Oulusta, Turusta ja Jyväskylästä – myös läheltä pääkaupunkiseutua, esimerkiksi Tuusulasta ja Sipoosta. Varmistaakseni rajaukseni toimivuuden tarkistin lomakekyselyn taustaa kartoittavista kysymyksistä, ettei kukaan pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvista vastaajista ole itse mieltänyt asuvansa pääkaupunkiseudulla. Vastauksista käy ilmi, että vaikka lähiseudun vastaajat asioivat pääkaupunkiseudulla paljon, he eivät ole rastittaneet vaihtoehtoa, jonka mukaan asuisivat pääkaupunkiseudulla. (ks. kuva 3).

4. Asuinpaikkakunta: Tuusula

5. Katu, jolla asut (kadun/tien nimi): _____

6. Asuinympäristöni on: Maaseutua / kylä ☒ Kaupunki ☐

7. Mikä on suhteesi pääkaupunkiseutuun? Pääkaupunkiseudulla tarkoitetaan tässä Suur-Helsinkiä eli Helsinki – Espoo – Vantaa – Kauniainen -aluetta.
 Voit rastittaa useampia vaihtoehtoja sen mukaan, mitkä vastaavat tilannettasi.

☐ Olen pääkaupunkiseudulla ensimmäistä kertaa
☒ Olen vierailut pääkaupunkiseudulla lukuisia kertoja
☐ Pääkaupunkiseutu on tuttu lähinnä lentokentän tms. osalta (läpikulkupaikkana)
☐ Olen asunut jokseenkin koko ikäni tai lähes koko ikäni pääkaupunkiseudulla
☐ Olen muuttanut pääkaupunkiseudulle aikuisena
☐ Olen asunut pääkaupunkiseudulla aiemmin, mutta en asu enää
☒ Asun pääkaupunkiseudun ulkopuolella mutta käyn täällä töissä / opiskelemassa
☒ Asun muualla, mutta minulla on pääkaupunkiseudulla ystäviä ja/tai sukulaisia, joihin pidän yhteyttä

Mitä muuta voisit sanoa suhteestasi pääkaupunkiseutuun: pääasiassa kaiketi vapaa-aika kodin ulkopuolella tulee vietettyä pk-seudulla.

Kiitos osallistumisestasi tutkimukseen!

HEUREKA 6.7.2009 / A

Kuva 3. Esimerkki kyselylomakkeen taustakysymyksistä.

Muualla asuvien vastaajien ryhmässä on henkilöitä laajasti ympäri Suomea, muun muassa Oulusta, Raumalta, Turusta, Jyväskylästä, Lappeenrannasta ja Kuopiosta. Kuten mainittu osalla vastaajista oli läheinen suhde pääkaupunkiseutuun esimerkiksi työn tai opiskelujen takia, osalle alue oli vain etäisesti tuttu. Lisäksi vastaajissa on 17 sellaista henkilöä, jotka ovat asuneet aikaisemmin pääkaupunkiseudulla, mutta muuttaneet sittemmin muualle. Näistä vastaajista neljä on merkinnyt asuinpaikakseen jonkin Helsingin seudun kehyskunnista, loput 13 asuvat kauempana pääkaupunkiseudulta. Muualla asuvien vastaajien merkinnöistä on havaittavissa joitain merkintäeroja läheisessä suhteessa pääkaupunkiseutuun olevien vastaajien ja etäisempien vastaajien merkinnöissä. Erot eivät kuitenkaan ole niin säännönmukaisia, että olisin kokenut tarvetta muokata käyttämäni pääkaupunkiseudun rajausta. Aineiston olisi toki voinut jaotella muullakin kuin tällä tavalla – esimerkiksi useampaan eri kategoriaan – mutta analyysin seurattavuuden ja kuitenkin suhteellisen pienen vastaajamäärän vuoksi päädyin tähän kahtiajakoon.

Vastaajista miehiä oli 51 ja naisia 79; naisia on siis hieman enemmän. Vastaushetkellä vanhimmat vastaajat olivat noin 70-vuotiaita ja nuorimmat noin 18-vuotiaita.

5. Tutkimustulokset

Seuraavaksi esittelen aineistosta esiin nousseita tutkimustuloksia. Luon aluksi yleiskuvaa yleisimmin merkityistä sanoista koko aineistossa ja sen jälkeen tarkastelen yksityiskohtaisemmin muutamaa eniten merkittyä sanaa. Tuon esiin myös kyseisiä sanoja tai kielenpiirteitä koskevia aiempia tutkimuksia.

A-lomakkeessa sanoja on yhteensä 88, B-lomakkeessa 84. Osa sanoista toistuu: A-lomakkeen 88 sanasta 77 ja B-lomakkeen 84 sanasta 75 on eri sanoja. Molempien lomakkeiden toistuvat sanat ovat *ja*, *mä*, *vaan*, *se* ja *et ~ että*. Käsittelen sanat toisista huolimatta yksittäin, sillä osalla vastaajista on merkitty vain osa toistuvista sanoista, jolloin oletettavasti merkitystä pääkaupunkilaisuudelle luo konteksti ja muut sanat virkkeessä, mutta tälle en löytänyt näin toimineiden vastaajien kommentteista vahvistusta. Keskimäärin vastaajat ovat merkinneet noin joka viidennen sanan A-lomakkeesta ja noin joka neljännen sanan B-lomakkeesta.

Enimmillään merkintöjä on yksittäisellä vastaajalla ollut A-lomakkeessa 77 sanaa ja B-lomakkeessa 83 sanaa². A-lomakkeessa kaksi vastaajaa on jättänyt korostustussimerkinnät kokonaan tekemättä, yksi pääkaupunkiseudun vastaaja ja yksi muualla asuva vastaaja. Molemmat vastaajat ovat kuitenkin kommentoineet esimerkkikarttelman kielenpiirteitä erikseen: pääkaupunkiseudun vastaaja on kirjoittanut kommenttikenttään, ettei *mää* ”äkkiseltään kuulostanut ihan helsinkiläiseltä” ja muualla asuva vastaaja mainitsee *niinkun* ärsyttävänä piirteenä. B-lomakkeessa vähimmillään merkintöjä on kahdessa sanassa kahdella muualla asuvalla vastaajalla (BM22 ja BM23). Vastaaja BM22 on merkinnyt korostustussilla *suunnitelmallist* ja *sillai*, ja kirjoittaa kommenttikentässä näytetekstin olevan ”tavallisen oloista puhekieltä”. BM23 on merkinnyt yhtenäisellä merkinnällä *ja* ja *sillee* ja on kirjoittanut kommenttikenttään, ettei näyteteksti ”vaikuttanut kovin pääkaupunkiseutulaiselta keskustelulta”. Kumpikaan vastaajista BM22 tai BM23 ei asu tai ole asunut pääkaupunkiseudulla, mutta molemmilla on taustakysymysten perusteella pääkaupunkiseudulla ystäviä ja/tai sukulaisia, joihin pitävät yhteyttä; kyse tuskin on siis siitä, että kielimuoto olisi vastaajille täysin vieras.

Käyn seuraavaksi läpi molemmista lomakkeista ne piirteet, jotka on tehtävänannon mukaisesti merkitty pääkaupunkiseudun puhetyyliksi.

5.1 Useimmin merkityt pääkaupunkiseutulaispiirteet molemmissa lomakkeissa

Luodakseni yleiskuvan eniten merkityistä sanoista tarkastelen ensin molempien lomakkeiden ja molempien vastaajaryhmien kahdeksaa eniten merkittyä sanaa. Sanojen määrä on rajattu kahdeksaan, koska seuraavaksi merkityimpien sanojen merkitämäärissä on erityisesti pääkaupunkiseudun vastaajien kohdalla jo huomattavasti hajontaa.

Taulukoissa 1 ja 2 on molempien lomakkeiden ja molempien vastaajaryhmien kahdeksan eniten merkittyä sanaa merkitsemismääräjärjestyksessä eniten merkityistä

² mielenkiintoisesti tällä B-lomakkeen vastaajalla ainoastaan *metrii* on jätetty merkitsemättä, vaikka Paunosen mukaan tällainen *iä*-yhtymän vastineena toimiva pitkä vokaali on nimenomaan yksi Helsingin puhekielille ominainen piirre; voi olla, että vastaajalta on vain vahingossa jäänyt tämä yksi sana merkitsemättä (Paunonen viite aiemmin)

alkaen. Merkintämäärien havainnollistamiseksi taulukoissa on lisäksi merkintöjen prosentuaalinen määrä sekä merkintöjen kokonaismäärä suhteessa vastaajien määrään. Prosenttiosuuksiin on kuitenkin syytä suhtautua kriittisesti, koska esiintymämäärät ovat suhteellisen pieniä.

Taulukko 1. Prosentuaalisesti useimmin merkityt kahdeksan sanaa, A-lomake.

Pääkaupunkiseudulla asuvat			Muualla asuvat		
silleen	80 %	20/25	sillai	71 %	29/41
sit	76 %	19/25	ootsä	71 %	29/41
niinku	76 %	19/25	niinku	68 %	28/41
ootsä	76 %	19/25	silleen	68 %	28/41
mä	72 %	18/25	nytte	63 %	26/41
sillee	72 %	18/25	sillee	61 %	25/41
näkeen	68 %	17/25	ny	61 %	25/41
sillai	68 %	17/25	nii	59 %	24/41

Taulukko 2. Prosentuaalisesti useimmin merkityt kahdeksan sanaa, B-lomake.

Pääkaupunkiseudulla asuvat			Muualla asuvat		
sit	76 %	13/17	sillai	77 %	36/47
ku	71 %	12/17	sit	68 %	32/47
silleen	76 %	12/17	ku	66 %	31/47
sillai	71 %	12/17	sillee	64 %	30/47
suunnitelmallist	65 %	11/17	silleen	62 %	29/47
ton	59 %	10/17	kauheen	51 %	24/47
sillee	59 %	10/17	nytte	51 %	24/47
näkeen	53 %	9/17	näkeen	49 %	23/47

Suurin osa molempien lomakkeiden ja vastaajaryhmien useimmin merkityistä sanoista on puhekielisiä partikkeleita ja itse sanat varsin yleissuomalaisia. Useimmin merkittyjen sanojen joukossa ovat puhekieliset ilmaukset *sit* ja *ku*, *sillee(n)* ~ *sillai*, *niinku* ja kysymyslauseen lyhennys *ootsä*. *Sillee(n)* ~ *sillai* ja *niinkua* on vanhemmissa sociolingvistisissä tutkimuksissa nimitetty täytesanoiksi, täytelisäkkeiksi tai

tilkesanoiksi (ks. esim. Vuorinen 1979; Lehtimäki 1996). Nämä termit antavat ymmärtää, että kyseiset sanat olisivat ylimääräistä täytettä eikä niillä olisi varsinaista funktiota, mutta koska puhuttua kieltä ei voi lähestyä kirjoitetun kielen näkökulmasta on termien käytöstä sittemmin luovuttu (ks. esim. Lappalainen 2004: 112). ISK (§ 861) tarkastelee näitä sanoja partikkelien yhteydessä ja nimittää niitä suunnitteluilmauksiksi. Käsittelen termiä enemmän alaluvussa 5.1.1.

Vastaajaryhmien välillä on havaittavissa eroja jo kahdeksan sanan osalta (ks. taulukko 1 ja 2), mutta kuusi eniten merkittyä sanaa toistuvat molemmissa lomakkeissa ja molemmilla vastaajaryhmillä. A-lomakkeesta suurin osa vastaajista mieltää pääkaupunkiseutulaisiksi kielenpiirteiksi sanat *niinku*, *silleen* ja *ootsä*. A-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien neljän eniten merkityn sanan joukkoon mahtuu lisäksi *sit*, kun taas muualla asuvien vastaajien neljän eniten merkityn sanan joukossa on *sillai*. B-lomakkeesta suurin osa vastaajista mieltää pääkaupunkiseutulaisiksi kielenpiirteiksi sanat *sit*, *ku*, *sillai* ja *sillee(n)*. A-lomakkeen useimmin merkittyjen sanojen joukkoon kuuluva *ootsä* puuttuu B-lomakkeen keskustelukatkelmasta.

Keskityn siis tutkimuksessani molempien lomakkeiden ja kummankin vastaajaryhmän eniten merkitsemiin sanoihin *sillee(n)* ~ *sillai*, *niinku*, *ootsä*, *sit* ja *ku*. Avaan tarkemmin kunkin sanan merkintämääriä ja pohdin näiden sanojen valikoitumista ja vastaajaryhmien välistä variaatiota. Nojaan erityisesti aiemman Helsingin puhekielen variaation tutkimukseen, jossa tarkastellaan esimerkiksi puhekielen partikkeleita yleisemmältä kannalta. Esittelen sanat siinä järjestyksessä, jossa ne esiintyvät keskustelukatkelmassa: *sit*, *ku*, *niinku*, *sillee(n)* ~ *sillai*, *ootsä*.

5.1.1 *Sit*

Monia puhekielen piirteitä yhdistää se, että ne ovat äänteellisesti kuluneita ja siten lyhyempiä kuin yleiskieliset vastineensa. Myös *sit* on käytössä lyhenteenä muodosta *sitten*, esimerkiksi lauseessa *Sit mä menin kirjastolle*. Slangisanakirja esittää *sit* juuri tässä tarkoituksessa, puhekielisenä muotona sanasta *sitten*. Suomen puhekielen sanakirjassa (Jarva & Nurmi 2006) *sit* esitetään myös muodossa *sitte(n)* ja sen sanotaan ilmaisevan neljää eri tarkoituserää: aikaa kirjakielen *sitten*-sanon tapaan,

päätelmää tai johtopäätöstä *siis, näin ollen* tai *nähtävästi* tapaan, vastakohtaa *sen sijasta, sitä vastoin; jollei, ellei* tapaan sekä viittaamassa aiempaan puheeseen, tapahtumaan tai kokemukseen. Ison suomen kielioopin mukaan *sit(ten)* toimii muun muassa itsenäisenä sävyartikkelina, joka tuo lausumaan jonkinlaisen lisämerkityksen tai sävyn (VISK § 821).

Kyselylomakkeen keskustelukatkelmassa *sit* esiintyy molemmissa lomakkeissa samassa virkkeessä:

Ja sit mä vaan satuin näkeen ton avoimen paikan ja soitin ja kysyin ja laitoin hakemukset.

A-lomakkeen pääkaupunkiseutulaisista 25 vastaajasta 19 on merkinnyt sanan *sit*, muualla asuvista 41 vastaajasta sen on merkinnyt 21 vastaajaa. B-lomakkeen pääkaupunkiseudun 17 vastaajasta 13 on merkinnyt *sit* pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin piirteeksi, kun taas muualla asuvista 48 vastaajasta sen on merkinnyt 32. Molempien lomakkeiden vastaajista pääkaupunkiseutulaiset mieltävät piirteen hieman muualla asuvia enemmän pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin piirteeksi; kenties siksi muualla asuvat ovat merkinneet piirteen pääkaupunkiseutulaisia harvemmin, että he tunnistavat sen omankin alueensa puhekielestä. Puhekielen piirteenä *sit(ten)* tunnetaan jo vanhastaan monista aluemurteista, mutta pääkaupunkiseutulaiseen puhetyyliin vahvasti liitetty sanojen lyhentäminen lienee tässä syy pääkaupunkiseutulaisten vastaajien runsaalle merkintämäärälle. Eri murteet ja puhekielen muodot eroavat toisistaan muun muassa siinä, missä määrin niissä ilmenee loppuheittoa, loppukonsonanttien katoa ja muunlaista sanojen lyhenemistä: Helsingin puhekieli kuuluu niihin, joissa tällaiset ilmiöt ovat hyvin yleisiä. (Ks. esim. Paunonen 2006: 67–69; Vaattovaara & Soininen-Stojanov 2006: 229–240.) *Sitten* ~ *sit* –vaihtelun alueellisesta levikistä ei toistaiseksi ole systemaattista tutkimusta, mutta on selvää, että *sit* on käytössä laajasti eri murteista – kyseessä ei siis missään nimessä ole yksinomaan pääkaupunkiseudun piirre. B-lomakkeen muualla asuvien vastaajien hieman suurempi merkintämäärä voi johtua siitä, että B-lomakkeessa ilmeisiä helsinkiläisyyksiä on A-lomaketta vähemmän.

5.1.2 *Ku*

Stadin slangisanakirjan (ks. Paunonen & Paunonen 2005) mukaan *ku* on Helsingin seudun puhekielessä käytössä kolmessa eri tarkoituksessa:

1. Lyhenteenä sanasta *kun*

Sä et usko ku mun kundikaveri on stailin näkönen.

2. Lyhenteenä sanasta *kuin*

Tääl hehas on japsei ku pipoo.

3. Muotona sanoista *joka; mikä*

Sei muka tsennannu muita ku Arttukan ku budjas ovi kakkosessa talkkarin rapussa.

Tiedäks sä sen raflan, ku on Kaisiksessa?

Tutkimukseni kyselylomakkeen keskustelukatkelmassa *ku* toimii lyhennelmänä sanasta *kun* ja se esiintyy vain B-lomakkeessa (A-lomakkeessa sen tilalla on yksikön 1. persoonapronomini *mä*):

Ja sit *ku* vaan satuin näkeen ton avoimen paikan ja soitin ja kysyin ja laitoin hakemukset.

Pääkaupunkiseudun 17 vastaajasta *ku* on merkinnyt pääkaupunkiseutulaiseksi kielipiirteeksi 12 vastaajaa, muualla asuvista 48 vastaajasta sen on merkinnyt 31 vastaajaa. Tämän piirteen kohdalla erot vastaajaryhmien välillä eivät ole suuria, mutta hieman suurempi osa pääkaupunkiseudun vastaajista mieltää *ku*-muodon pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin piirteeksi muualla asuviin vastaajiin verrattuna.

Slangisanakirjan mukaan *ku* on slangiperäinen lyhenne: hypoteesini on, että *ku* on alun perinkin puhekielinen piirre ja siis omaksuttu myös pääkaupunkiseudun puhekielen käyttöön. Todennäköisesti muualla asuvat vastaajat eivät (enää) koe piirrettä pääkaupunkiseutulaiseksi yhtä vahvasti kuin pääkaupunkiseudun vastaajat, koska tunnistavat piirteen myös oman alueensa puhekielestä.

5.1.3 Niinku

Niinku (< *niin kuin*) on puhekielen partikkeli, jolla on useita eri funktioita puhekielessä. Tyypillisesti *niinku* herättää tavallisissa kielenkäyttäjissä vahvaa ärsytystä: muun muassa Emma Koistinen on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut *niinkun* ärsyttävyyden aspektia (2018: 7). *Niinku*-sanaa ja sen funktioita puhekielen piirteinä on tarkastellut myös Sirja Kunelius pro gradu -tutkielmassaan (1998), jossa hän osoittaa *niinkulla* olevan hyvin monenlaista käyttöä paitsi puheen prosessoinnin merkinä, myös retorisenä keinona esimerkiksi seuraavan sanan tai lausuman korostamiseksi, uuden tai yllättävän tiedon tai muutoksen osoituksena. *Iso suomen kielioppi* käsittelee *niinkun* samaan tapaan kuin *sillee(n) ~ sillai*: suunnittelupartikkelina tai -ilmauksena, jolla ei kuitenkaan ole selvää kieliopillista kategoriaa tai sanaluokkaa (VISK §792). Lappalaisen (2004: 119) mukaan *niinkulla* on paralleleja myös muissa kielissä: käyttötavoiltaan se rinnastuu osin englannin *like*-partikkeliin sekä ruotsin vastineeseen *liksom*. Yhteistä kaikille muodoille niin suomessa, ruotsissa kuin englannissa on niiden monifunktioisuus.

Niinku esiintyy kyselylomakkeen keskustelukatkelmassa ainoastaan A-lomakkeessa:

Se ei ollu *niinku* silleen kauheen suunnitelmallist et mä olin aina aatellu että minun työpaikan pitää olla sillai viiden kilometrin pääs taikka säteellä että pyöräilymatka, ja sillee.

Tässä puhujan virkkeessä on runsaasti suunnitteluilmauksia, mikä voisi viitata siihen, että puhuja pyrkii selittämään toimiaan mahdollisimman ymmärrettävällä tavalla. Kenties keskustelun toiselle osapuolelle ei ole selvää, miksi puhuja on aiemmin toiminut tietyllä tavalla ja siksi suunnitteluilmauksien avulla puhuja pyrkii prosessoimaan puhetta siten, että tehtyjen ratkaisujen potentiaalinen ongelmallisuus kävisi mahdollisimman hyvin ilmi. (Lisää *niinkun* erilaisista käyttötavoista ks. esim. Kunelius 1998; Lappalainen 2004.)

A-lomakkeen pääkaupunkiseutulaisista 25 vastaajasta 19 on merkinnyt *niinkun* pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin piirteeksi, muualla asuvista 41 vastaajasta 28 on

merkinnyt *niinkun*. Keskimäärin *niinkun* on siis merkinnyt kolmeneljäsosaa vastaajista, eikä vastaajan asuinpaikalla ole merkintöjen määrään selvää vaikutusta.

Niinku on aiemmassa tutkimuksessa todettu puhekielen piirteeksi (ks. esim. Paunonen & Paunonen 2005; Kunelius 1998; Lappalainen 2004). *Niinkun* kytköstä nimenomaan pääkaupunkiseudun puhetyyliin on aiemmin nostanut esiin esimerkiksi Marjatta Palander itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsityksiä koskevassa tutkimuksessaan (2011). Palanderin tutkimuksessa on haastateltu nuoria, eritaustaisia maalikoita heidän murrekäsityksistään. Tutkimuksen mukaan *niinku* on liitetty nimenomaan pääkaupunkiseudun puhekieleen eikä Palanderin mukaan *niinkua* mainittu mistään muusta murteesta. Myös Lappalainen on todennut *niinkun* olevan Helsingin seudun puhekielelle tyypillinen sana, joka on levinnyt laajemminkin suomen nykypuhekieleen. (Palander 2011: 71; Lappalainen 2004: 115–118.) Slangisanakirjassa *niinku* mainitaan helsinkiläisen puhekielen piirteenä ja parikonjunktion *niin kuin* puhekielisenä muotona.

Vaikka *niinku* saattaakin olla Helsingin puhekielestä lähtöisin, se on nykyisin tunnettu ilmiö puhekielessä niin pääkaupunkiseudulla kuin suomen puhekielessä yleisestikin: osassa aluemurteista *niinku* on muodossa *niinko* ~ *niinkö*.

5.1.4 *Sillee(n) ~ sillai*

Käsittelen sanat *silleen*, *sillai* ja *sillee* yhdessä, vaikka etymologisesti *sillee(n) ~ sillai* ovatkin kaksi eri sanaa (ks. esim. Lappalainen 2004: 123). Aineiston keskustelukatkelmassa sanoilla on kuitenkin hyvin samankaltaiset merkitykset, mitä avaen enemmän tuonnempana. ISK:ssa *sillee(n) ~ sillai* käsitellään partikkelien yhteydessä ja niistä käytetään termiä *suunnitteluilmaukset* (VISK § 792). ISK:n mukaan näillä puhekielen sanoilla ei ole selvärajaista kieliopillista kategoriaa, mutta ne toimivat puheen editoinnin ja sanojen tapailun merkkinä. Lappalaisen mukaan suunnitteluilmauksilla *sillee(n)* ja *sillai* on keskenään erilainen syntyhistoria, mutta on todennäköistä, että sanojen äänteellinen läheisyys on johtanut niiden lähes identtiseen käyttöön puhekielessä (Lappalainen 2004: 123–124). Tutkimukseni kannalta ilmausten käyttötarkoitus ei ole varsinaisen tutkimuksen kohteena, joten en paneudu siihen enempää (ks. erilaisista käyttötavoista esim. mts. 123–127).

Lappalaisen mukaan *sillee(n) ~ sillai* on tyypillinen puhekielen piirre, joka toimii sananhaun, korjauksen ja puheen prosessoinnin merkinä (2004: 341). Tarkastelen seuraavaksi, miten laajasti aineistoni vastaajat ovat mieltäneet *sillee(n) ~ sillai* pääkaupunkiseudun puhetyylin piirteeksi. *Sillee(n)* ja *sillai* esiintyvät kyselylomakkeen keskustelukatkelmassa seuraavassa virkkeessä:

Se ei ollu niinku *silleen* kauheen suunnitelmallist et mä olin aina aatellu että minun työpaikan pitää olla *sillai* viiden kilometrin pääs taikka säteellä että pyöräilymatka, ja *sillee*.

Kaikki kolme sanaa esiintyvät keskustelukatkelmassa sekä A- että B-lomakkeessa yhdessä virkkeessä. Kaikki esiintymät ovat kuitenkin hieman erilaisia keskenään. Ensimmäisenä esiintyvää *silleen*-sanaa seuraa *että*-lause, joka sisältää eksplisiittisen perustelun: puhujalla oli aina aiemmin ollut erityinen suhtautuminen työmatkan pituuteen. Seuraavana esiintyvä *sillai* toimii samaan tapaan kuin *noin*-sana. Se epämääräistää lausumaa ja luo arvion matkan pituudelle. Virkkeen viimeisenä esiintyvä lausuman lopun *ja sillee* -ketju vahvistaa työmatkan pituuteen liittyvää likimääräisyyttä. Olennaista *silleen(n) ~ sillai* esiintymille virkkeessä on, ettei niiden poisjättö muuta lausuman varsinaista sisältöä. Puhuja käyttää näitä pikkusanoja partikkelimaisina, ja ne ovat syntaktisesti irrallisia, puheen prosessoinnin merkkejä. (Enemmän *sillee(n) ~ sillai* funktioista ks. esim. Lappalainen 2004: 111–132, 244–251.)

Molemmissa lomakkeissa *sillee(n)* ja *sillai* nousevat eniten merkittyjen piirteiden joukkoon. A-lomakkeen pääkaupunkiseutulaisista 25 vastaajasta 20 on merkinnyt *silleen*, 17 on merkinnyt *sillai* ja 18 *sillee*. Noin kolmeneljäsosaa pääkaupunkiseudun A-lomakkeen vastaajista on siis merkinnyt *sillee(n) ~ sillai* pääkaupunkiseutulaisen puhetyyliin piirteeksi. Muualla asuvista 41 vastaajasta 28 on merkinnyt *silleen*, 29 on merkinnyt *sillai* ja 25 on merkinnyt *sillee*. Keskimäärin siis noin 65 % muualla asuvista A-lomakkeen vastaajista on merkinnyt *sillee(n) ~ sillai* pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin piirteeksi. A-lomakkeen merkinnöissä näiden kolmen tapauksen välillä ei siis näytä olevan merkittävää eroa, vaikka ne poikkeavat vähän äänneasultaan toisistaan ja ovat syntaktisesti eri asemassa.

B-lomakkeen pääkaupunkiseutulaisista 17 vastaajasta 12 on merkinnyt *silleen*, samoin *sillai* on merkitty 12 vastaajalla. *Sillee* on merkinnyt 10 pääkaupunkiseudun vastaajaa. B-lomakkeen muualla asuvista 48 vastaajasta 29 on merkinnyt *silleen*, 36 on merkinnyt *sillai* ja 30 on merkinnyt *sillee*. Keskimäärin siis B-lomakkeen vastaajista 65 % on merkinnyt *sillee(n)* ~ *sillai* pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin piirteeksi, eikä eroa vastaajien asuinpaikan perusteella juuri ole. B-lomakkeella *sillai* on merkitty hieman useammalla vastaajalla kuin *sillee(n)*-muoto.

Sillee(n) ~ *sillai* on siis puhekielen piirre, jolla on monia funktioita puheenvuoron rakentamisessa. Sitä, että piirre kuuluisi nimenomaan pääkaupunkiseudun puhekielen puoltaa esimerkiksi Lappalaisen tutkimus, joka osoittaa, että kyseiset sanat kuuluvat ainakin pääkaupunkiseudulla asuvien nuorten aikuisten arkiseen kieleen. Hypoteesini on, että *sillee(n)* ~ *sillai* on *niinkun* tapaan alun perin omaksuttu Helsingin ja pääkaupunkiseudun puhekieleen, mutta on todennäköisesti sittemmin levinnyt tai leviämässä käyttöön myös muihin aluemuurteisiin.

5.1.5 Ootsä

Slangisanakirjan mukaan yksikön 2. persoonan kysymysmuodon *oletko sinä* muoto *ootsä*, jossa pronomini on kiinni edeltävässä verbissä, on tyypillisimpiä Stadin slangin piirteitä. Yleispuhekielessä kysymyslauseet muodostetaan *ko*, *kö* -liitepartikkelin avulla (esimerkiksi *oletko*, *menetkö*), mutta Helsingin puhekielessä (samoin kuin laajemminkin pääkaupunkiseudulla) kysymystä osoittava liitepartikkeli on *ks* (esimerkiksi *vieläks*, *mennääks*) tai esimerkiksi yksikön 2. persoonassa liitepartikkeli voi puuttua kokonaan. (Paunonen & Paunonen 2005: 23.)

Ootsä esiintyy kyselylomakkeen keskustelukatkelmassa ainoastaan A-lomakkeessa, B-lomakkeessa se on muokattu muotoon *ootko*:

Ootsä tehny jonku ratkasun nytte että miten sä esimerkiks, meet sä hoitaa sen ens viikon tilanteen vai mietitkö jotain muuta ratkasuu?

Ootko tehny jonku ratkasun nytte että miten esimerkiks, meetkö hoitaa sen ens viikon tilanteen vai mietitkö jotain muuta ratkasuu?

Pääkaupunkiseutulaisista 25 vastaajasta 19 on merkinnyt sanan *ootsä*, muualla asuvista 41 vastaajasta sen on merkinnyt 29 vastaajaa. Molemmissa vastaajaryhmissä siis noin kolmeneljäsosaa mielsi *ootsä* pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin piirteeksi. B-lomakkeen *ootko*-muodon on merkinnyt pääkaupunkiseutulaisista 17 vastaajasta vain kaksi ja B-lomakkeen muualla asuvista 48 vastaajasta sen on merkinnyt neljä vastaajaa eli molemmista ryhmistä vain noin joka kymmenes vastaaja.

Ootsä-muodon *ootko*-muotoa suurempi merkintämäärä tukee aiempaa tutkimusta sen osalta, että yksikön 1. ja 2. persoonapronominit *minä* ja *sinä* lyhenevät pääkaupunkiseutulaisessa puhekielessä muotoon *mä* ja *sä*. Paunosen mukaan piirrettä on yleisesti pidetty Helsingin puhekielen selvimpänä tuntomerkinä (Paunonen 2006: 43) ja on jopa esitetty, että suuntaus saattaa olla se, että muunlainen variaatio yksikön 1. ja 2. persoonapronomineissa olisi katoamassa (esim. Paunonen 2006). Toisaalta Lappalaisen tutkimus osoittaa, että muuttajien mukana pääkaupunkiseudun puhekielessä on läsnä muitakin variantteja (Lappalainen 2006: 294).

Slangisanakirjassa *ootsä* mainitaan niin sanottuna pikapuhemuotona, ja sillä voidaan lyhentää jopa kokonainen *Voisitko sinä olla minun kanssani?* -kysymyslause – erityisesti nuorten tai lasten keskusteluissa (Paunonen & Paunonen 2005 s.v. *ootsä*). Sanojen ja lausumien lyhentäminen on tyypillistä puhekielille, mutta *ootsän* kuulumista erityisesti pääkaupunkiseudun puhekieleen selittää yksikön 2. persoonan muoto *sinä: sä*. Hypoteesini on, että muodossa *ootsää* tai *ootsie* tulkinta siitä, minkä alueen piirteestä on kyse, olisi saanut hyvin erilaisia tulkintoja, joten oletettavasti *oletko sinä?* kysymyslauseen lyhenne on puhekielinen muoto ja vain yksikön 2. persoonan muoto määrittelee sen, mille puhekielen alueelle piirre mielletään kuuluvaksi; tässä tapauksessa pääkaupunkiseudulle. Hypoteesiani tukee myös Palanderin (2011) tutkimus itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsityksistä erityisesti yksikön 1. ja 2. persoonan muotojen alueellisesta variaatiosta: varioivat persoonapronominit ovat hyvin tyypillisiä esimerkkejä murre-eroista (Palander 2011: esim. 47–49, 52, 62).

A-lomakkeen keskustelukatkelmassa on myös virke, jossa *menetkö sinä?* kysymyslause on lyhennetty muotoon *meet sä* – aiemmasta poiketen kirjoitettuna erikseen:

Ootsä tehny jonku ratkasun nytte että miten sä esimerkiks, *meet sä* hoitaa sen ens viikon tilanteen vai mietitkö jotain muuta ratkasuu?

Tämän yhdistelmän on merkinnyt harvempi vastaaja kuin *ootsän*, mikä viittaisi siihen, että pääkaupunkiseutulaisen kielenpiirteen muodosta tekee nimenomaan pronominin kiinnittäminen edeltävään verbiin. Pääkaupunkiseudun vastaajista 14/25 on merkinnyt *meet sä*, muualla asuvista vastaajista sen on merkinnyt 13/41. Osa vastaajista on myös merkinnyt pelkän *meet* tai pelkän *sä*.

5.2 Vastaajan iän ja sukupuolen merkityksen tarkastelua

Vaikka vastaajien käsitykset eniten merkittyjen kielenpiirteiden pääkaupunkiseutulaisuudesta ovat melko yhtenäiset, on joitain eroavaisuuksia kuitenkin havaittavissa jo edellä käsittelemieni yleisimpien sanojen osalta. A-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajista 76 % merkitsi sanan *sit* pääkaupunkiseutulaiseksi kielenpiirteeksi nostaen sen neljän eniten merkityn piirteen joukkoon, kun taas muualla asuvilla vastaajilla *sit* oli merkitty vain 21 vastaajalla eli 51 %. Seuraavaksi tarkastelen, missä määrin ilmenee eroja, joilla on yhteyttä vastaajan ikään tai sukupuoleen.

5.2.1 Ikä

Kahden eri lomakkeen vastaajien ikäjakaumat eroavat toisistaan hieman: A-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien syntymävuodet asettuvat vuosien 1940–1992 välille, muualla asuvien vastaajien syntymävuodet asettuvat vuosien 1930–1992 välille. B-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien syntymävuodet asettuvat vuosien 1930–1980 välille ja muualla asuvien B-lomakkeen vastaajien syntymävuodet asettuvat vuosien 1940–1990 välille. Kyselylomakkeen keruuhetkellä vanhimmat vastaajat olivat n. 70-vuotiaita ja nuorimmat n. 18-vuotiaita.

Pääkaupunkiseutulaisia vastaajia ei A-lomakkeessa ole lainkaan 1940-luvulla syntyneistä eikä B-lomakkeessa 1950- eikä 1990-luvulla syntyneistä. Muualla asuvissa vastaajissa on kaikilla kyseisillä vuosikymmenillä syntyneitä. Tarkastelen ikäjakamaa jakaen vastaajat lomakkeittain ryhmiksi: A-lomakkeen vastaajat olen jaka-

nut vastaushetkellä alle ja yli 20-vuotiaiden suunnilleen yhtä suuriin ryhmiin ja B-lomakkeen vastaajat yli ja alle 30-vuotiaiden ryhmiin³, ks. taulukoita 3 ja 4.

Taulukko 3. A-lomakkeen vastaajien merkinnät iän mukaan.

Pääkaupunkiseudun vastaajat		Muualla asuvat vastaajat	
Syntymävuosi 1940–1989	13 vastaajaa	Syntymävuosi 1930–1989	18 vastaajaa
Syntymävuosi 1990–	12 vastaajaa	Syntymävuosi 1990–	17 vastaajaa

Taulukko 4. B-lomakkeen vastaajien merkinnät iän mukaan.

Pääkaupunkiseudun vastaajat		Muualla asuvat vastaajat	
Syntymävuosi 1930–1979	12 vastaajaa	Syntymävuosi 1930–1979	27 vastaajaa
Syntymävuosi 1980–	5 vastaajaa	Syntymävuosi 1980–	20 vastaajaa

Tässä kohtaa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että B-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien määrä on kokonaisuudessaankin pieni (ks. taulukko 4), mutta erityisen vähäinen on nuorempien vastaajien ryhmä. Teen havaintoja kaikista vastaajaryhmistä, mutta havaintojen tulkinnoissa on syytä olla varovainen vähäisen vastaajamäärän takia.

Tarkastelen jakaumaa edelleen eniten merkittyjen sanojen osalta ensin A-lomakkeesta verraten yllä olevan taulukon mukaisesti vastaushetkellä alle ja yli 20-vuotiaiden ryhmiä. A-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajilla suurin eroavaisuus ikäjakaumaa tarkastellessa on sanojen *niinku* ja *silleen* merkinnöissä (ks. taulukko 5). Erot eivät ole suuria, mutta sanojen *niinku* ja *silleen* osalta nuorempi sukupolvi on ollut yksimielisempi niiden pääkaupunkiseutulaisuudesta.

³ Ryhmät on jaettu eri ikäjakaumalla A- ja B-lomakkeen vastaajien osalta, koska B-lomakkeessa ei ollut lainkaan 1990-luvulla syntyneitä vastaajia.

Taulukosta 6 käy ilmi, että A-lomakkeen muualla asuvien vastaajien vastaukset ovat niin ikään kohtalaisen yksimielisiä, mutta suuri ero on sanan *sillai* merkinnöissä; vanhempien sukupolvien vastaajista vain 54 % prosenttia on merkinnyt piirteen pääkaupunkilaiseksi, kun taas nuoremmista vastaajista jopa 94 % on merkinnyt sanan. Tälle ikäryhmien erolle en löytänyt mitään erityistä selitystä. Vertailuna pääkaupunkiseudun vastaajista kokonaisuudessaan 68 % (17/25) on merkinnyt *sillai* pääkaupunkiseutulaiseksi piirteeksi; ikäjakaumaa tarkastellessa nuoremmista vastaajista sen on merkinnyt 67 % (8/12) ja vanhemmista vastaajista 69 % (9/13) eli ikäryhmien välillä ei ole eroa (ks. taulukko 5). Pääkaupunkiseudun vastaajilla ikäryhmien välillä ei siis käytännössä ole eroa, mutta muualla asuvista vastaajista (ks. taulukko 6) nuoret ovat vanhempiin verraten enemmän sitä mieltä, että *sillai* on pääkaupunkiseutulainen kielenpiirre. Pääkaupunkiseudun vastaajien merkinnöissä ei ole eroa ikäryhmien välillä.

Taulukko 5. A-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien merkinnät iän mukaan.

	Syntymävuosi 1930–1989		Syntymävuosi 1990–	
sit	77 %	10/13	75 %	9/12
niinku	69 %	9/13	83 %	10/12
silleen	69 %	9/13	92 %	11/12
ootsä	77 %	10/13	75 %	9/12
sillai	69 %	9/13	67 %	8/12

Taulukko 6. A-lomakkeen muualla asuvien vastaajien merkinnät iän mukaan.

	Syntymävuosi 1930–1989		Syntymävuosi 1990–	
niinku	67 %	16/24	71 %	12/17
silleen	67 %	16/24	71 %	12/17
sillai	54 %	13/24	94 %	16/17
ootsä	67 %	16/24	76 %	13/17

B-lomakkeen tarkastelussa on huomioitava, että vastaajien määrä nuorempien pääkaupunkiseutulaisten vastaajien ryhmässä on pieni, vain viisi vastaajaa (ks. tauluk-

ko 7). Tuloksia tarkastellessa näyttäisi, että pääkaupunkiseudun vanhemmat vastaajat ovat hieman yleisemmin yhtä mieltä eniten merkittyjen sanojen pääkaupunkiseutulaisuudesta kuin A-lomakkeen vanhemmat vastaajat. Hieman selkeämmän ja suuremman vastaajajoukon takia luotettavamman kuvan saa muualla asuvien vastaajien merkinnöistä: myös B-lomakkeen vastauksissa muualla asuvien vastaajien mielipide sanan *sillai* suhteen poikkeaa paljon nuorempien ja vanhempien vastaajien merkintöjen perusteella. Vaikka A-lomakkeessa vastaajajoukko pieni, sama ero tulee joka tapauksessa esiin.

Taulukko 7. B-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien merkinnät iän mukaan.

	Syntymävuosi 1930–1979		Syntymävuosi 1980–	
sit	83 %	10/12	60 %	3/5
ku	83 %	10/12	40 %	2/5
silleen	75 %	9/12	60 %	3/5
sillai	83 %	10/12	40 %	2/5

Taulukko 8. B-lomakkeen muualla asuvien vastaajien merkinnät iän mukaan.

	Syntymävuosi 1940–1979		Syntymävuosi 1980–	
sit	63 %	17/27	75 %	15/20
ku	59 %	16/27	75 %	15/20
sillai	67 %	18/27	90 %	18/20
sillee	63 %	17/27	65 %	13/20

Aineiston perusteella on siis syytä todeta, että iällä vaikuttaisi olevan jonkinlainen yhteys piirteiden merkitsemiseen, mutta vaikutus ei ole merkittävä. Hypoteesini on, että tietyt piirteet yleistyvät ja leviävät pääkaupunkiseudulta muillekin alueille, minkä seurauksena käsitykset piirteiden pääkaupunkiseutulaisuudesta lieventyvät pääkaupunkiseudun vastaajien keskuudessa. Muualla asuvien osalta nuorempi sukupolvi saattaa olla vanhempia laajemmin tekemisissä pääkaupunkiseutulaisen puhetyylin kanssa esimerkiksi opiskeluiden, työn tai vaikkapa sosiaalisen median takia tai välityksellä, minkä johdosta nuoremmilla saattaa olla erilainen käsitys piirteiden levinneisyydestä tai he leimaavat piirteitä alkuperän perusteella vahvemmin

kuin vanhemmat vastaajat. Hypoteesini on, että muualla asuvat vastaajat pitävät piirteitä puhekielisinä, mutta niiden mieltäminen pääkaupunkiseutulaiseksi on nuoremmille kenties helpompaa.

5.2.2 Sukupuoli

A-lomakkeen pääkaupunkiseudun 25 vastaajasta 12 on naisia ja 13 miehiä; siis kummankin sukupuolen edustajia on suunnilleen yhtä paljon. Muualla asuvista 41 vastaajasta 25 on naisia ja 16 miehiä, eli naiset edustavat hieman suurempaa joukkoa.

Taulukosta 9 on havaittavissa, että A-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien keskuudessa on pieniä eroja yleisimmin merkittyjen sanojen joukossa: naisilla eniten merkitty sana on *sit* (83 %) kun taas miehillä se on neljän eniten merkityn sanan joukosta saanut vähiten merkintöjä (69 %). Miehillä *niinku*, *silleen* ja *ootsä* ovat kaikki saaneet yhtä paljon merkintöjä (85 %), naisilla *silleen* nousee merkinnöissä hieman korkeammalle (75 %) kuin *niinku* ja *ootsä* (67 %).

A-lomakkeen muualla asuvien vastaajien merkinnät eivät eroa yhtä paljon kuin pääkaupunkiseutulaisten vastaajien; ainoastaan *ootsä* jakaa käsityksiä siten, että miehet ovat merkinneet sen selvästi yksimielisemmin kuin naiset (miehillä 81 %, naisilla 64 %), ks. taulukko 10.

Taulukko 9. A-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajat sukupuolen perusteella.

	Naiset		Miehet	
sit	83 %	10/12	69 %	9/13
niinku	67 %	8/12	85 %	11/13
silleen	75 %	9/12	85 %	11/13
ootsä	67 %	8/12	85 %	11/13

Taulukko 10. A-lomakkeen muualla asuvat vastaajat sukupuolen perusteella.

	Naiset		Miehet	
niinku	68 %	17/25	69 %	11/16
silleen	68 %	17/25	69 %	11/16
sillai	72 %	18/25	69 %	11/16
ootsä	64 %	16/25	81 %	13/16

Kuten taulukosta 11 on havaittavissa, on B-lomakkeen pääkaupunkiseudun 17 vastaajasta 12 naisia ja 5 miehiä, muualla asuvista 47 vastaajasta 30 on naisia ja 17 miehiä; naisia on siis molemmissa ryhmissä enemmän. Pääkaupunkiseudun vastaajissa on miehiä hyvin pieni joukko, mutta miesten ja naisten merkitävat näyttävät varsin samansuuntaisilta.

Muualla asuvien vastaajien merkitäerot sukupuolen tarkastelussa poikkeavat toisistaan hieman pääkaupunkiseudun vastaajia enemmän: naiset ovat yksimielisimmin merkinneet sanan *sillai* (83 %) kun taas miehillä sen on merkinnyt vain 65 % vastaajista. Miehet ovat merkinneet yksimielisimmin sanat *sit* ja *ku* (molemmat 71 %), kun naisille *sit* on merkinnyt 67 % vastaajista ja *ku* 63 % vastaajista. Naisille *sillee* yltää merkinnoissa yhtä yleiseksi kuin *sit* (67 %), kun taas miehistä sen on merkinnyt vain 59 % vastaajista, ks. taulukko 12.

Taulukko 11. B-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajat sukupuolen perusteella⁴.

	Naiset	Miehet
sit	9/12	4/5
ku	9/12	4/5
silleen	9/12	3/5
sillai	9/12	3/5

⁴ Vastaajien vähäisen määrän takia esitän B-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien taulukossa vain frekvenssit.

Taulukko 12. B-lomakkeen muualla asuvat vastaajat sukupuolen perusteella.

	Naiset		Miehet	
sit	67 %	20/30	71 %	12/17
ku	63 %	19/30	71 %	12/17
sillai	83 %	25/30	65 %	11/17
sillee	67 %	20/30	59 %	10/17

Sukupuoli ei siis näyttäisi olevan merkittävä muuttuja pääkaupunkiseutulaisten piirteiden tunnistamisessa ja merkitsemisessä, vaan erot miesten ja naisten välillä ovat vähäisiä: tutkimustuloksena tämä oli sikäli odotuksenmukaista, etteivät kielenkäytön erotkaan ole sukupuolten välillä dramaattisen suuria.

6. Yhteenvetoa ja pohdintaa

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut sitä, millaisia piirteitä satunnaiset tiedekeskukseen vieraat tunnistavat pääkaupunkiseudun puhetyyliksi puhekielisestä litteraatios-
ta. Tavoitteenani oli selvittää, minkälaisia piirteitä vastaajat mieltävät pääkaupunkiseutulaisiksi ja miten tämän aineiston pääkaupunkiseutulaisiksi mielletävät piirteet vastaavat aiemman tutkimuksen antamaa kuvaa. Pyrin lisäksi selvittämään, miten tiettyjen puhekielisten piirteiden puuttuminen pääkaupunkiseudun puhetta esittävästä tekstistä vaikuttaa tunnistettavuuteen sekä minkälaisia vaikutuksia vastaajan kielellinen tausta – asuinpaikkakunta, sukupuoli, ikä – tuo mukanaan. Tutkimukseni aineisto on kerätty korostustussimethodilla, joka hypoteesini mukaan nopeuttaa piirteiden merkitsemistä ja mahdollistaa sen myötä piirteiden nopean merkitsemisen vastaajan intuition pohjalta.

Tutkimukseni mukaan pääkaupunkiseutulaisina kielenpiirteinä pidetään paitsi tiettyjä sanoja, joilla on erilaisia funktioita puheessa (suunnitteluilmaukset *niinku* ja *sillee(n) ~ sillai*), myös erilaisia puhekielisiä lyhennelmiä (esim. *oletko sinä?* - kysymyslauseen lyhennelmä *ooksä*).

Jaoin tutkimukseni vastaajat kahteen ryhmään: pääkaupunkiseutulaisiin ja muualla asuviin vastaajiin. Tutkimukseni tulosten perusteella vastaajan taustalla on hieman vaikutusta piirteiden pääkaupunkiseutulaiseksi mieltämiseen, mutta erot eivät ole merkittäviä. Lisäksi tarkastelin eroja vastaajien iän ja sukupuolen perusteella: iällä näyttäisi olevan vaikutusta erityisesti muualla kuin pääkaupunkiseudulla asuvien vastaajien merkintöihin, kun taas sukupuolen perusteella merkinnöissä ei ole havaittavissa selkeää eroa.

Kyselylomakkeen muotoilu ja jako kahteen eri versioon loi tutkimukseni kannalta haasteita päätelmien tekemiseen: tulosten perusteella piirteiden merkitseminen ei eronnut merkittävästi sen suhteen, mitä versiota vastaajat käyttivät, mutta vaikeutti tulkintojen luotettavaa tekemistä esimerkiksi B-lomakkeen pääkaupunkiseudun vastaajien vähäisen määrän takia. Lisäksi aineistonkeruupaikkana tiedekeskus Heureka ei välttämättä palvellut parhaalla mahdollisella tavalla pääkaupunkiseudulla ja muualla Suomessa asuvien vastaajien vertailua, sillä rajanveto pääkaupunkiseudun puhekielen määrittelyssä on haastavaa kehyskuntien asukkaiden liikkua hyvin paljon pääkaupunkiseudulla esimerkiksi töiden, opiskelujen ja harrastusten takia. Kenties tutkimukseni kannalta hedelmällisempään lopputulokseen olisi päässyt kyselyllä, johon olisi kerätty vastauksia selvästi pääkaupunkiseudulla asuvilta ja selvästi pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvilta, esimerkiksi Helsingissä ja Oulussa. Tällöin raja-
aus olisi ollut selkeämpää ja sen myötä pitävämpien johtopäätösten teko mahdollista.

Lopuksi pohdin tutkimuskysymyksiäni aineistosta tekemiini havaintoihin nojaten sekä teen muutamia johtopäätöksiä siitä, mitä oma tutkimukseni tuo sosiolingvisti-
seen kaupunkikielen tutkimuksen kenttään. Pohdin erityisesti sitä, minkälaisia näkökulmia nousee esiin, kun kielentutkijoiden käsitysten sijaan tarkastellaan maallikoiden näkemyksiä kielestä sekä kuinka sitkeästi käsitys Stadin slangista liitetään pääkaupunkiseutulaiseen puhekieleen ja mitä havaintoja maallikko tekee tekstikatkelmasta, josta näitä ilmeisiä slangisanoja ei löydy.

Tutkimukseni aineistona olevan kyselylomakkeen tehtävänannossa pyydettiin tavallisia kielenkäyttäjiä merkitsemään korostustussilla keskustelunkatkelmaan heidän mielestään pääkaupunkilaista puhetyyliä edustavia piirteitä. Tehtävänannossa keho-

tettiin tekemään merkintöjä niin paljon tai vähän kuin vastaajasta itsestään tuntui. Tehtävänanto itsessään ei siis ohjannut merkitsemään kokonaisia sanoja tai lauseita. Kuitenkin suurin osa vastaajista merkitsi nimenomaan kokonaisia sanoja tai lauseita yksittäisten muoto- tai äännepiirteiden sijaan. Tutkimukseni vastaajien merkintöjen perusteella vahvistuu käsitys siitä, että ei-kielitetilijä, ”maallikko”, lähestyy kieltä hyvin eri tavalla kuin lingvisti. Tämän kahdenlaisen kielinäkemyksen on Preston tuonut esiin jo 1980-luvun sosiolingvistisissa tutkimuksissaan (1982, 1989). Tästä saa vihiä myös tarkastelemalla vastaajien kirjoittamia kommentteja.

AM1: Koko lause tökeröä puhetta (viitaten katkelman kohtaan: *Ootsä tehny jonku ratkasun nytte että miten sä esimerkiks, meet sä hoitaa sen ens viikon tilanteen vai mietitkö jotain muuta ratkasuu?*)

AM26: Puhe kirjoitettuna näyttää aina hassulta

AM21: Lyhennetyt sanat kuulostaa pääkaupunkiseudun puhetyyliltä mutta mää hämäläiseltä sanalta (viitaten katkelman kohtaan: *Must tuntuu et enhä mää voi puhuu siäl mitää kauheesti, elikkä täytyy ny kattoo.*)

BM30: Tuleeko ihmisistä laiskoja, kun sanat halutaan jättää kesken.

AH2: Ei pistä korvaan mikään. Muut murteet vähän erilaisempia, hausکمپيا.

Tekstikatkelmassa ja erityisesti A-lomakkeessa on sellaisia piirteitä, jotka on tyypillisesti erityisesti lingvistien keskuudessa mielletty varsin olennaisiksi Helsingin puhekielen tuntomerkeiksi (ks. esim. Paunonen 2006: 37–38). Näitä piirteitä ja sanoja ovat esimerkiksi *pääs*, jossa a ~ ä -loppuheitto, *metrii*, jossa on assimiloitunut iA-yhtymä sekä *puhuu*, jossa on assimiloitunut UA-yhtymä. Tutkimukseni aineistossa nämä sanat ja piirteet eivät kuitenkaan nouse vastaajien merkintämäärissä selkeästi eniten merkittyjen joukkoon, vaan eniten merkittyjen joukossa on esimerkiksi partikkelimaisia suunnitteluilmauksia – siis yksittäisiä sanoja. Tutkimukseni aineiston perusteella onkin syytä pohtia, lähestyvätkö maallikot kieltä – ja erityisesti pääkaupunkiseudun puhekieltä – niin vahvasti sanatasolla, ettei heidän huomionsa kiinnity äänne- ja muotopiirteisiin kuten kielentutkijoilla. (Maallikoiden kieleen liittyvistä havainnoista enemmän ks. esim. Mielikäinen & Palander 2014: 239–241.)

Tutkimusta tehdessäni keskustelin aiheesta useiden ei-kielitieteilijöiden kanssa, jotka kuullessaan minun tutkivan pääkaupunkiseudun puhekieltä lähes poikkeuksetta nostivat esiin slangin ja tiedustelivat, tarkastelenko esimerkiksi nykyään käytössä olevia slangisanoja tai muuta vastaavaa. Slangi nousi esiin myös aineiston kommenteissa:

AH4: Aika tavallista puhekieltä, ilman vanhaa tai nykyslangia

AH9: Tämä puhekieli ei tuntunut erityisen ”stadilaiselta” vaan ihan yleiskieliseltä.

AM17: Ei tuo teksti kovin helsinkiläiseltä kuulosta, tosin alkup. stadin murrehan ei ole sitä mitä sen kuvittelemme olevan

AM11: Yritin löytää pääkaupungin puhetyyliä – mutta *kotoa* sana ärsyttää: pitäisi olla *himaa*

Slangi mielletään edelleen vahvasti pääkaupunkiseutulaiseen puhekieleen kuuluvaksi ja maallikolle ajatus pääkaupunkiseudun puhekielen tutkimuksesta yhdistyy melko automaattisesti slangiin. Useat viime vuosien pääkaupunkiseudun tai Helsingin seudun puhekieleen liittyvät opinnäytetyöt keskittyvät nimenomaisesti slangin tarkasteluun (ks. esim. Manninen 2015; Rinkinen 2013; Vierito 2014). Tutkimuksen tulosten perusteella voikin pohtia, onko pääkaupunkiseutulaisten puhekielen piirteiden tunnistaminen maallikolle liian haastava tehtävä ilman selkeitä viitteitä slangiin. Maallikot tunnistavat kyllä äänne- ja muotopiirteitä aluemurteista (ks. esim. Palander 2011: 99–105), mutta lähestyvätkö he pääkaupunkiseudun puhekieltä eri tavalla? Aineiston kommenteissa nousi toistuvasti esiin, etteivät vastaajat pitäneet keskustelukatkelmaa erityisen pääkaupunkiseutulaisena, vaan se vaikutti heistä ennemminkin yleisesti puhekieliseltä – ja erityisesti nuorten käyttämältä puhekieleltä:

BH16: En oikein osannut erottaa mikä se pääkaupunkilainen ”puhetapa” on!

AM2: Teksti alkaa kuulostaa nuorten yleiskieleltä.

BM3: Ehkä nuoret puhuu näin, itse kaipaen selkeää suomen kieltä, huoliteltua

BM2: Kuulostaa tutulta tuo puhetyyli, omat lapset puhuvat noin

BM25: Jäi sellainen käsitys että kyseessä on nuorten aikuisten keskustelu

BM22: Tavallisen oloista puhekieltä

BM19: Ei vaikuta minusta erityisen helsinkiläiseltä vaan normaalia (nuorison) puhekieltä.

Helsingin seutu kasvaa ja laajenee niin asukasmäärältään kuin maantieteellisesti ja on kielten ja puhetyyliin kohtaamispaikka, jossa kieli ja kielenkäytön tyylit kohtaavat, yhdistyvät ja muovautuvat palvelemaan puhujien käyttötarvetta. Osa nykypuhesuomen piirteistä on lähtenyt liikkeelle pääkaupunkiseutulaisten käytöstä ja levinnyt sieltä muualle Suomeen; alueille, joilla kyseistä piirrettä ei aiemmin ole tavattu. Erityisesti nuoret kommunikoivat vikkellä toistensa kanssa välimatkoista huolimatta sosiaalisessa mediassa, missä erilaiset sanat, puhetyylit, piirteet ja kielet leviävät ja sekoittuvat kiihtyvällä tahdilla. Pääkaupunkiseudun puhetyylin piirteet herättävät usein negatiivisia mielleyhtymiä ja tunnereaktioita (ks. esim. Vaattovaara 2009), mutta esimerkiksi Mielikäinen & Palanderin mukaan pääkaupunkiseudun puhekielellä on kuitenkin Suomessa jonkinlainen prestiisiasema: murrekäsitteitä kuvailevassa tutkimuksessa ei-kielitieteilijät kuvailevat pääkaupunkiseudun puhekieltä muun muassa uudenaikaiseksi, moderniksi, *siistiksi* (Mielikäinen & Palander 2014: 95). Kielenkäyttäjät voivat siis kokea pääkaupunkiseutulaisen puhekielen piirteiden omaksumisen osaksi omaa rekisteriä osoituksena jostain – samaan tapaan kuin suomenkieliset Helsinkiin 1800-luvulla muuttaneet kokivat sosiaalisen aseman kannalta tärkeäksi ruotsin kielen oppimisen ja käyttöön ottamisen. Nykyisin yksinomaan pääkaupunkiseutulaisen puhekielen kuvaaminen on haastavaa, kun ilmiöt lähtevät liikkeelle, leviävät ja sammuvat alati kasvavalla vauhdilla: tästä näkökulmasta yli kymmenen vuotta sitten kerätty aineistoni voi olla jo vanhentunut ja tulokset voisivat olla osittain erilaiset, jos vastaava aineisto kerättäisiin uudestaan 2020-luvulla.

Pääkaupunkiseutu on erityisesti Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen alue kaupunkikielen tutkimiseen. Pääkaupunkiseudun puhekieli on Helsingin perustamisesta lähtien saanut poikkeuksellisella tavalla vaikutuksia eri kielistä ja aluemurteista, ei-

kä pääkaupunkiseudun puhekielen muuttuminen ja kehittyminen ole suinkaan hidas-
dastumassa. Kansanlingvistille pääkaupunkiseutu luo otollisen kentän maallikoiden
kieliasenteiden ja -käsitysten tutkimiseen. Aiheeseen liittyvässä jatkotutkimuksessa
hyödyntäisin edelleen korostussimetodia; uskon, että metodina se voi luoda en-
tistä tarkempaa käsitystä maallikoiden kielikäsitteistä sen kannustaessa merkintöi-
hin vastaajan intuition perusteella. Olisi mielenkiintoista nähdä vastaavaa metodologiaa
hyödyntäviä tutkimuksia aluemurteista ja pääkaupunkiseudun puhekielestä sekä
verratta niitä tämän tutkielman tuloksiin. Tutkielmani tarjoaa kurkistuksen maalli-
koiden käsityksiin pääkaupunkiseudun puhekielen piirteistä, mutta jättää runsaasti
tilaa jatkotutkimukselle teeman ja aineiston tiimoilta.

Lähteet

Tutkimusaineisto

130 täytettyä kyselylomaketta tiedekeskus Heurekasta. Aineiston omistaa Johanna Vaattovaara.

Kirjallisuus

AINIALA, TERHI 2003: *Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet*. Virittäjä. 207-207.

JARVA, VESA – NURMI, TIMO 2006: *Oikeeta suomee: suomen puhekielen sanakirja*. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

JONNINEN-NIILEKSELÄ, KAIJA 1982: *Eräitä äänne-ja muoto-opillisia piirteitä*. – Kaija Jonninen-Niilekselä (toim.), *Tampereen puhekieli tutkimuskohteena* s. 121–160. Folia Fennistica & Linguistica. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6.

JUUSELA, KAISU 1989: *Törmäysmurteen variaatiosta: jälkitavun" i"-loppuisen diftongin edustus Töysän murteessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KAUHANEN, IRINA 2006: *Norms and sociolinguistic description*. – Mickael Suominen, Antti Arppe, Anu Airola, Orvokki Heinämäki, Matti Miestamo, Urho Määttä, Jussi Niemi, Kari K. Pitkänen & Kaius Sinnemäki (toim.), *A Man of Measure. Festschrift in Honour of Fred Karlsson on his 60th Birthday* s. 34–46. Special Supplement to SKY Journal of linguistics 19. Turku: The Linguistic Association of Finland.

KOISTINEN, EMMA 2018: *Ärsyttävyyden kieli-ideologisuus–purismi ja standardi-ideologia ärsyttävien sanojen ja sanontojen taustalla*. Suomen kielen pro gradu-tutkielma, Helsingin yliopisto. Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.

KUNELIUS, SIRJA 1998: *Niinku-partikkeli keskustelussa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

- KURKI, TOMMI 2005: *Yksilön ja ryhmän kielen reaaliaikainen muuttuminen. Kielenmuutosten seuraamisesta ja niiden tarkastelussa käytettävistä menetelmistä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KRISTIANSEN, TORE 2010: *Investigating language in space: Experimental techniques*. – Peter Auer & Jürgen Erich Schmidt (toim.), *Language and space: An international handbook of linguistic variation. Theories and methods* s. 528–549. Handbooks of Linguistics and Communication Science. Berlin: Mouton de Gruyter.
- LABOV, WILLIAM 1966: *The social stratification of English in New York City*. Washington: Center for Applied linguistics
- LAPPALAINEN, HANNA 2001: *Variaationtutkimuksen ja keskustelunanalyysin näkökulmat toisiaan täydentämässä*. – Mia Halonen, Sara Routarinne (toim.), *Keskustelunanalyysin näkymiä. Kieli 13*. s. 155–184. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LAPPALAINEN, HANNA 2004: *Variaatio ja sen funktiot. Erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen variaation ja vuorovaikutuksen tarkastelua*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 964. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAPPALAINEN, HANNA 2006: *Kelan asiointikeskustelut Helsingin puhekielen variaation kuvastajina – Esimerkkinä yksikön 1. ja 2. persoonan persoonapronominien käyttö*. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 275–298. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- LAPPALAINEN, HANNA – VAATTOVAARA, JOHANNA 2005: *Vielä murteen ja identiteetin suhteesta*. – Virittäjä s. 98–110.
- LEHTONEN, HEINI 2015: *Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisessä Helsingissä*. Suomen kielen väitöskirja, Helsingin yliopisto. Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- LEHTONEN, HEINI 2016: *What's Up Helsinki? Linguistic diversity among suburban adolescents*. – Reetta Toivanen & Janne Saarikivi (toim.), *Linguistic genocide or superdiversity? New and old language diversities* s. 65 - 90. Bristol: Multilingual Matters.
- MANNINEN, EERO 2010: *Rentoa, helppoa puhekieltä vai homoslangia? Oululaisnuorten suhtautuminen pääkaupunkiseudun puhekieleen*. Suomen kielen kandidaatintutkielma, Oulun yliopisto.

- MANNINEN, EERO 2015: *Oululaisten nuorten käsityksiä pääkaupunkiseudun puhekielestä*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto.
- MANTILA, HARRI 1992: *Ei tääläkhän senthän jokhaishen sanhan hootakhan panna: jälkitavujen vokaalienvälisen h:n variaatio peräpohjalaisissa murteissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MANTILA, HARRI 2004: *Murre ja identiteetti*. – Virittäjä s. 322–346.
- MIELIKÄINEN, AILA 1982: *Nykypuhesuomen alueellista taustaa*. Virittäjä s. 277–294.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MARJATTA 2002: *Suomalaisten murreasenteista*. Sananjalka 44 s. 86–109.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MARJATTA 2014: *Miten suomalaiset puhuvat murteista. Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- MUSTANOJA, LIISA 2011: *Idiolekti ja sen muuttuminen. Reaaliaikatutkimus Tampereen puhekielestä*. Acta Universitatis Tamperensis 1605. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- NAHKOLA, KARI 1987: *Yleisgeminaatio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIEDZIELSKI, NANCY A. – PRESTON, DENNIS R. 2003: *Folk linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 1986: *Kieliyhteisön vaihto ja muuttajan identiteetti*. Tietolipas 100. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: *Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä*. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 13–37. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen laitos.
- PALANDER, MARJATTA 1987: *Suomen itämurteiden erikoisgeminaatio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PALANDER, MARJATTA 2007: *Alueellisen taustan vaikutus murrekäsityksiin*. Virittäjä 24–55.
- PALANDER, MARJATTA 2011: *Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitykset*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PAUNONEN, HEIKKI 1971: *Sosiolingvistinen metodi ja sen sovellus*. Virittäjä s. 401–412.

- PAUNONEN, HEIKKI 1982: *Suomen kielen sosiolingvistinen vaihtelu tutkimuskohteena*. – M.K. Suojanen & Päivikki Suojanen (toim.), *Sosiolingvistiikan näkymiä* s. 111–131. Helsinki: Gaudeamus.
- PAUNONEN, HEIKKI 2006: *Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi*. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 13–99. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- PAUNONEN, HEIKKI – PAUNONEN, MARJATTA 2006: *Stadin slangi historiallisena, kielellisenä ja sosiaalisena ilmiönä*. – *Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii*. *Stadin slangin suursanakirja* s. 14–44. Helsinki: WSOY.
- PAUNONEN, HEIKKI – PAUNONEN, MARJATTA 2000: *Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii*. *Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- PENNANEN, KATJA 2008: *Suomalaisten asenteita vierasperäisin aksentteihin*. *Ulkomaalaistaustaisten puhenäytteistä tehty kyselytutkimus*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- PRESTON, DENNIS R. 1982: *Perceptual dialectology: mental maps of United States dialects from a Hawaiian perspective*. – Dennis Preston (toim.), *Working Papers in Linguistics* 14:2 s. 5–49. University of Hawaii at Manoa.
- PRESTON, DENNIS R. 1989: *Perceptual dialectology: Nonlinguists' views of areal linguistics*. *Topics in sociolinguistics* 7. Dordrecht: Foris publications.
- PRESTON, DENNIS R. 1996: *Whaddayouknow? Modes of linguistic awareness*. – *Language Awareness* 5/1 s. 40–74.
- PRESTON, DENNIS R. 1999: *Introduction*. – Dennis R. Preston (toim.), *Handbook of perceptual dialectology vol. 1* s. 23–40. Amsterdam: Benjamin's.
- RINKINEN, NOORA 2013: *Kun mie kuulen et joku puhuu Sörkästä ni sit mieki rupeen puhuu Sörkästä – minä-pronominin ja paikannimien käytön variaatio Savonlinnasta Helsinkiin muuttaneiden puheessa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- ROSENBERG, KAISA 2011: *Pääkaupunkiseudulla asuvien slangikäsitteitä*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.

- SORJONEN, MARJA-LEENA – ROUHIKOSKI, ANU – LEHTONEN HEINI
toim. 2015: *Helsingissä puhuttavat suomet. Kielen indeksisyys ja sosiaaliset identiteetit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SOUKUP, BARBARA 2009: *Dialect use as interaction strategy: A sociolinguistic study of contextualization, speech perception, and language attitudes in Austria*. Austrian studies in English. Volume 98. Wien: Wilhelm Braumüller Universitäts Verlagsbuchhandlung.
- TRUDGILL, PETER 2000: *Sociolinguistics: an introduction to language and society*. Neljäs painos. Lontoo: Penguin Books.
- VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1224. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VAATTOVAARA, JOHANNA – HALONEN MIA 2015: *Missä on ässä? "Stadilaisen s:n" helsinkiläisyydestä*. – Marja-Leena Sorjonen, Anu Rouhikoski & Heini Lehtonen (toim.): *Helsingissä puhuttavat suomet. Kielen indeksisyys ja sosiaaliset identiteetit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VAATTOVAARA, JOHANNA – KUNNAS, NIINA – SAVINIEMI, MAIJA 2018: *Stadi imitoituna*. – Sisko Brunni, Niina Kunnas, Santeri Palviainen, Jari Siivonen (toim.): *Kuinka mahottomasti nää tekkiit. Juhlakirja Harri Mantilan 60-vuotispäivän kunniaksi*. Oulun yliopisto.
- VAATTOVAARA, JOHANNA – SOININEN-STOJANOV, HENNA 2006: *Pääkaupunkiseudulla kasvaneiden kotiseuturajaukset ja kielelliset asenteet*. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 223–254. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos
- VIDBERG, MARIA 2007: *Stadsnamn i Nykarleby: en socioonomastisk studie av ortnamn och attityder till dem*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- VIERTO, ERIKA 2014: *Voiksä stikkaa mulle stidit ku mullon stendari bänks?: Havaintoja syntyperäisten helsinkiläisnuorten slanginkäytöstä*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- VILHULA, KAISA 2012: *Pääkaupunkilainen puhekieli kahden paikallisen ryhmän kuulemana ja keskustelemana*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio. <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7. (24.3.2020)

VÄHÄLÄ, RIIKA 2005: *Pahki on hyvä sana – oululaisnuorten murreasenteet, murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

Muut lähteet

Tilastokeskuksen verkkosivu

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vamuu/statfin_vamuu_pxt_11lk.px/table/tableViewLayout1/?rxid=230c1749-3ae6-4704-b987-d00bb175478a

Viitattu 1.2.2020

–

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#Suurimpien%20kuntien%20v%C3%A4kiluku

Viitattu 1.2.2020

–

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/19_09_23_Tilastoja_9_Maki_Vuori.pdf

Viitattu 29.2.2020

Väestörekisterikeskus <https://www.stat.fi/til/vamuu/index.html>

Liitteet

Tutkimuksen aineiston kyselylomake

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
Tutkimusosasto

Tätä tutkimusta rahoittaa

Vastaathan kaikkiin kysymyksiin: tuloksia tullaan vertailemaan lopussa pyydettyjen taustatietojen valossa, mutta tietoja käsitellään niin, ettei yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa. Älä tee ryhmätyötä!

1. Alla on esitetty pätkä kahden henkilön puhutusta keskustelusta. Maalaa korostustussilla sellaiset kohdat, jotka kuulostavat mielestäsi pääkaupunkiseutulaiselta puhetyyliltä. Voit maalata lauseita, yksittäisiä sanoja, sanojen osia niin vähän tai paljon kuin itsestäsi tuntuu. Toimi ensivaikutelmasi perusteella. **Huom!** tehtävällä ei haeta oikeita tai vääriä vastauksia eli kieliooppi- tai oikeinkirjoitusvirheitä, vaan mielikuvia siitä, millainen puhetyyli on pääkaupunkiseudulla ominaista. Keskustelun sisällöllä ei ole tehtävän kannalta merkitystä eli pyri kiinnittämään huomiosi puhetapaan sisällön sijasta.

Minna: Ja sit mä vaan satuin näkeen ton avoimen paikan ja soitin ja kysyin ja laitoin hakemukset. Se ei ollu niinku silleen kauheen suunnitelmallist et mä olin aina aatellu että minun työpaikan pitää olla sillai viiden kilometrin pääs taikka säteellä että pyöräilymatka, ja sillee. Mulla oli se vanha työpaikka nii vaan kolmesataa metrii kotoa.

Katja: Ootsä tehny jonku ratkasun nytte että miten sä esimerkiks, meet sä hoitaa sen ens viikon tilanteen vai mietkö jotain muuta ratkasuu?

Minna: Must tuntuu et enhä mää voi puhuu siäl mitää kauheesti, elikkä täytyy ny kattoo.

2. Oliko yllä olevassa keskustelussa kohtia/piirteitä, jotka pistivät korvaan (silmiin) tai tuntuivat ärsyttäviltä? Jos oli, kirjoita sellaiset kohdat tähän ja perustele:

Tekstin kohta:

Miksi kiinnitti huomion / ärsytti:

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Muita mahdollisia kommentteja näytetekstistä tai tekemistäsi merkinnöistä: _____

3. Millainen mielikuva sinulla on *Pohjois-Helsingistä*? _____

4. Millainen mielikuva sinulla on *Itä-Helsingistä*? _____

Taustakysymykset:

1. Sukupuoli: Nainen ☐ Mies ☐ 2. Syntymävuosi: _____

3. Ammatti ja/tai koulutus: _____

4. Asuinpaikkakunta: _____

5. Katu, jolla asut (kadun/tien nimi): _____

6. Asuinympäristöni on: Maaseutua / kylä ☐ Kaupunki ☐

7. Mikä on suhteesi pääkaupunkiseutuun? Pääkaupunkiseudulla tarkoitetaan tässä *Suur-Helsinkiä eli Helsinki – Espoo – Vantaa – Kauniainen -aluetta*.

Voit rastittaa useampia vaihtoehtoja sen mukaan, mitkä vastaavat tilannettasi.

- ☐ Olen pääkaupunkiseudulla ensimmäistä kertaa
- ☐ Olen vieraillut pääkaupunkiseudulla lukuisia kertoja
- ☐ Pääkaupunkiseutu on tuttu lähinnä lentokentän tms. osalta (läpikulkupaikkana)
- ☐ Olen asunut jokseenkin koko ikäni tai lähes koko ikäni pääkaupunkiseudulla
- ☐ Olen muuttanut pääkaupunkiseudulle aikuisena
- ☐ Olen asunut pääkaupunkiseudulla aiemmin, mutta en asu enää
- ☐ Asun pääkaupunkiseudun ulkopuolella mutta käyn täällä töissä / opiskelemassa
- ☐ Asun muualla, mutta minulla on pääkaupunkiseudulla ystäviä ja/tai sukulaisia, joihin pidän yhteyttä

Mitä muuta voisit sanoa suhteestasi pääkaupunkiseutuun: _____

Kiitos osallistumisestasi tutkimukseen!

HEUREKA 6.7.2009 / A